

slovenski čebelar

1 9 6 6

LETO LXVIII

ŠT. 5

VSEBINA

Dr. Leon Kocjan: Preprečevanje nose mavosti — gospodarska nujnost	129
Ivan Kranjc: Skropljenje sadnega drevja na Goriškem	135
Julij Mayer: Naše čebele v maju	137
Franc Guna: Nevarne igre	139
Ing. Franček Šivic: Na obisku pri švicarskih čebelarstvih znanstvenikih	142
Popravek	145
Leopold Debevec: S čebelami in čebelarji skozi stoletja	146

NAŠI PROBLEMI

Varstvo rastlin pred boleznimi in škodljivci ter varstvo čebel pred kemičnimi sredstvi za var- stvo rastlin	151
Kaj bi morali vedeti in upoštevati naši čebel- larji-prevaževalci	153

NASA ORGANIZACIJA

Vabilo na XV. redni letni občni zbor Zveze če- belarskih društev za Slovenijo	156
Zborovanje ljutomerskih čebelarjev. Občni zbor čebelarskega društva Tolmin. Pisma uredniku. Naša radijska predavanja. Opozorilo prevaž- evalcem čebel na Goriško. Obvestila	158

OSMRTNICE

Jože Bajc, Anton Špec, Jakob Fišer	159
Jože Šepec, Valentin Babnik, Simon Volmajer	160

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 1700 din, ga prejema zastonj. Izdaja ga Zveza čebelarstvih društev za Slovenijo v Ljubljani, Miklošičeva cesta 30, tiska CP Delo — obrat Triglavsko tiskarno v Ljubljani, ureja uredniški odbor: Valentin Benedičič, Ivan Majcen, Slavko Raič, France Rome, Edi Senegačnik in Joško Slander. Odgovorni urednik Edi Senegačnik. Letna naročnina za nečlane 2000 din, za inozemstvo 2500 din. Posamezna številka na 32 straneh stane 230 din, na 16 straneh 120 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Številka žiro računa pri Narodni banki v Ljubljani, Miklošičeva cesta, 503/8-357

PREPREČEVANJE NOSEMAVOSTI — GOSPODARSKA NUJNOST

DR. LEON KOCJAN

Uvod

Z načrtnim preprečevanjem in zatiranjem nose mavosti smo pričeli pri nas pravzaprav šele takrat, ko smo začeli v večjem obsegu na Veterinarskem zavodu pregledovati mrtvice na nose mavost. Tudi čebelarji so pričeli zdraviti obolele čebelje družine ter obenem izvajati ukrepe za zatiranje vsake parazitarne bolezni in tudi nose mavosti.

Slovenskemu čebelarstvu povzroča v prvi vrsti nose mavost, zlasti v hudih zimah in mrzlih spomladanskih mesecih, veliko škodo. Včasih se pojavi v zahrbtni obliki v mesecu aprilu in doseže višek v mesecu maju. Spomnimo se na katastrofalne izgube čebeljih družin v zimi 1953/54. Zato sem leta 1954 napisal članek pod gornjim naslovom, v katerem sem prvič zagovarjal tudi nujnost zdravljenja nose mavosti z nose makom in fumagilinom. (Glej Slov. čeb. 1954 str. 260—263). V njem sem natančneje opisal zdravljenje z nose makom, posebej pa še preventivno oziroma zdravljenje z zdravili spomladi. To sem napisal zato, ker sem se sam prepričal o zdravilni moči nose maka pri zdravljenju nose mavih čebeljih družin na Goriškem, nadalje zato, ker so ga z uspehom uporabljali v Nemčiji, od koder

smo prejeli to zdravilo. Tudi tu je povzročala nose mavost veliko gospodarsko škodo pri skoraj enakih razmerah in načinih čebelarjenja, kot ga poznamo mi. In končno zato, ker je bila njegova uporaba dokaj enostavna: čebelarji niso smeli uporabljati kovinskih pitalnikov. Navodil za uporabo fumagilina oziroma fumidila B, ki sem ga omenjal in so ga tedaj izdelovali samo v Chicagu, nisem opisal, ker ga tedaj v Evropi še niso uporabljali. Bil je dražji kakor nose mak ter pri napačni uporabi nevaren tudi za zdrave ljudi. Končno sem v članku izrazil željo, naj bi bilo začeto delo raziskovanja čebeljih bolezni obenem z zdravljenjem začetek odločne borbe proti nose mavi.

Obenem z intenzivnim raziskovalnim delom o vzrokih umiranja čebel v letu 1953/54 sem takrat pojasnil še druge vzroke in s tem težave, ki so jih naposled imeli slovenski čebelarji in jih je bilo treba takoj pravilno rešiti. V mrtvicah, ki sem jih pregledal konec leta 1953, sem odkril notranje pršice ali skratka povzročitelje nevarne bolezni odraslih čebel pršičavosti (*acariosis*). Ta bolezen je bila močno razširjena v sosednji Avstriji, v Nemčiji in Franciji. V dobrih 50 letih se je razširila iz Anglije po vsej Evropi in prišla do nas.

Ker nisem imel nobenih podatkov o razširjenosti pršičavosti na Slovenskem — bolezen so bili tedaj prvič odkrili tudi v Jugoslaviji — in tudi ne nobenih izkušenj o zdravljenju, je bilo nujno, da ta študij prvenstveno nadaljujem in študij nose mavosti odložim. Po daljšem preudarku sem se odločil za tedaj v evropskih državah manj znano zdravilo folbeks. Toda nabavo tega zdravila so tedanji vodilni slovenski čebelarji odklanjali in zagovarjali zdravila, ki so jih tedaj uporabljali in priporočali razni avstrijski, nemški in češki čebelarski strokovnjaki. Ta so bila Mito A₂ in D, apimilbin itd. Vodstvo tedanje Zveze me je podprlo, da sem lahko šel za nekaj dni v Svico, dobil vsa potrebna pojasnila in z nabavo folbexa uspel.

Kmalu nato je Zveza čebelarskih društev dobila tudi podporo, ki jo je nakazal veterinarski oddelek pri sekretariatu za kmetijstvo, da sem lahko pri čebelarskih društvih vodil posebne tečaje o spoznavanju čebeljih bolezni. Po en dan sem posvetil tečajnikom za določanje dveh najbolj nevarnih bolezni odraslih čebel in bolezni čebelje zalege pri nas. Te tečaje sem tako organiziral zato, ker sem menil, da je bilo potrebno za uspeh dela pri zdravstveni zaščiti čebel najprej popolnoma preobraziti dotedanjo napačno miselnost slovenskih čebelarjev, da so vzrok hudim izgubam v čebelarstvu le griža čebel ter umiranje zaradi griže, ki jo je povzročilo dolgo prezimovanje brez izletnih dni in nepravilno krmljenje ter zazimljenje. Na teh tečajih se je potem usposobilo na stotine čebelarjev za preglednike čebel. Zveza pa je tudi poskrbela, da je tedanji veterinarski znanstveni zavod vzel v prakso dobro učenko, ki sem jo spoznal na tedanji dvoletni čebelarski šoli. Predsednik Zveze jo je še osebno priporočil, da je bila kmalu za stalno nameščena. Tako je bilo mogoče, da sva v nekaj letih pregledala na tisoče vzorcev mrtvic. Za te preiskave pa tedaj zavod ni nič računal. Ko je bilo nekaj let nato raziskovalno delo v najlepšem razvoju, sem se moral nepričakovano posvetiti drugemu strokovnemu delu, ki sem ga tedaj istočasno opravljal.

Mnenja o vrednosti nosebaka za zdravljenje nose mavosti in nekateri vzroki za njegovo praktično uporabo

Ko je dolga in huda zima 1962/63 in z njo nose mavost nič manj porazno razredčila število zazimljenih čebeljih družin kakor pred 10 leti, sem se v pogovoru s čebelarji spraševal, ali smo v zadnjih desetih letih storili vse, kar je bilo v danih možnostih mogoče napraviti, da zmanjšamo škodo, ki jo povzroča nose mavost. Z drugimi besedami povedano: kaj smo v zadnjih desetih letih napravili za preprečevanje nose mavosti? Po tej hudi nezgodi, ki je prizadejala naše čebelarstvo, so me večkrat nagovarjali, naj kaj napišem o najnovejših raziskovanjih. Dr. Tomašec je objavil, da je nose mak dobro zdravilo proti nose mavosti čebel. V tem članku se bom omejil samo na zdravilne ukrepe za preprečevanje širjenja nose mavosti, to je uporabe zdravil proti nose mavosti, ne pa tudi vseh ostalih preventivnih ukrepov, to je pravilnega čebelarjenja, razkuževanja satja itd., ki je tudi odločilnega pomena za uspeh preprečevanja nose mavosti pri nas.

Nose mak so od vsega začetka pri nas priporočali le predavatelji Zveze čebelarskih društev na predavanjih, v člankih in knjigah in to ne samo za zdravljenje, ampak tudi v preventivne namene zdravim čebelam. Nekateri strokovnjaki drugod po svetu so v svojih razpravah zamolčali uporabnost nosebaka za zdravljenje nose mavosti in mu odrekli vsako zdravilno moč. Nekateri so se zavzemali samo za druge metode preprečevanja nose mavosti, npr. za razkuževanje satja. Pravilnega čebelarjenja in zdravljenja čebel sploh niso omenjali, pač pa samo razkuževanje satja in ostalih okuženih predmetov. In končno so nekateri v deželah, kjer je bil nose mak pri čebelarjih že precej cenjen, spremenili svoje mnenje v njegovo korist ali pa so tudi sami najprej vsestransko preizkusili njegovo delovanje. V tem članku se bom omejil na mnenja o vrednosti nosebaka jugoslovanskih strokovnjakov od takrat, ko smo začeli priporočati njegovo uporabo pri nas. Razumljivo je zato, da samo prizadevanja naših vodilnih čebelarjev, ki so bili od vsega začetka priporočali uporabo nosebaka, tako Močnika, Martelanca in drugih, zlasti pa urednikov Slovenskega čebelarja Rojca, Senegačnika ter tajnika Cvetka, ki je bil dolgo vrsto let pri Zvezi referent za čebelje bolezni, brez podpore drugih strokovnjakov pri nas niso uspela doseči tako splošno uporabnost nosebaka, kakršno smo dosegli pri folbeksu.

Navedel bom po kronološkem redu samo nekaj člankov in razprav najvidnejših strokovnjakov pri nas, ki so v tem času razpravljali in raziskovali nose mavost in uničevanje njenih strosov, povzročiteljev nose mavosti. Tako je tudi že leta 1954 objavil Slovenski čebelar članek prof. dr. I. Tomašca (Glej SČ 1954 str. 6), v katerem omenja za zdravljenje nose mavosti samo fumagilin ne pa nose mak, ki ga je nekaj let prej pripravil H. Gontarski (Glej SČ št. 2, str. 43, 1964). Tomašec je tedaj zaključil ta članek v zvezi z zdravljenjem nose mavosti s fumagalinom, »da sedaj (1954) še ni možnosti, da bi pri nose mavosti uporabljali medikamentozno zdravljenje«. Z drugimi besedami, da še ni možnosti, da bi nose mavost zdravili. Iz osebnega razgovora z njim pa sem spoznal, da je bil bolj naklonjen mnenju inozemskih strokovnjakov, ki so odrekli nose maku zdravilno moč.

Študiju odpornosti trosov noseme se je nekaj let nato posvetila tudi moja naslednica pri delu za zdravstveno varstvo čebel, ki je delala pri dr. Tomašcu disertacijsko temo z naslovom »Vpliv nekaterih fizikalnih in kemičnih sredstev na odpornost trosov noseme«. Tudi Nežka Snoj v tem delu nosebaka in njegovega delovanja na trose noseme ne omenja, omenja pa H. Gontarskega in njegove prve neuspele poskuse s kemičnimi sredstvi na odpornost noseme, ki jih je skupaj s Seekom P. objavil leta 1942 v Forschungsdienst na str. 184 pod naslovom »Poskusi medikamentoznega zdravljenja nosema parazita čebele.« Toda H. Gontarski je sad svojih nadaljnjih desetletnih prizadevanj, zdravilo nosebak, ki ga je pripravil skupaj z Wagnerjem, objavil še v številnih drugih razpravah. Že v letih 1951, 1952 in 1953 so čebelarški inštituti v Nemčiji v Erlangenu, Freiburgu, Celleju in drugod priporočali nosebak in omenjali njegovo delovanje na trose noseme. N. Snoj je v našem strokovnem listu (glej SC 1964, str. 76, št. 3) pisala o mnenju drugih strokovnjakov glede vrednosti nosebaka, članek pa zaključila z mnenjem, da zaenkrat nimamo zanesljivega sredstva, ki bi preprečeval razvoj mikrosporidij v organizmu čebele.

Letos, torej po dveh letih, pa sta dr. Kunst in prof. dr. Tomašec objavila v Veterinarskem arhivu, ki ga izdaja Veterinarska fakulteta v Zagrebu, »Raziskovanja kemičnih sredstev in antibiotikov«, ki zanesljivo preprečuje razvoj mikrosporidij v organizmu. Delo ima naslov: »O delovanju nekkih lijekova na mikrosporidiju nosema apis.« Za čebelarje, ki so uporabljali nosebak in ga še uporabljajo, je važen tale odstavek:

Naši rezultati kažejo, da tudi nosebak preprečuje razvoj Noseme apis v srednjem črevesju in ga po tem delovanju lahko smatramo za dobro zdravilo proti nosebozi čebel. »V okviru tega dela midva ne moreva«, nadaljujeta Kunst in Tomašec, »dati pojasnila, zakaj se pri uporabi tega zdravila v praksi ne dosežejo zadovoljivi rezultati. Na ozdravljenje nosebave družine vpliva večje število faktorjev, pa je potrebno pri presoji tudi to upoštevati.« In končno sta še H. Gontarski in proizvodnja tvrdka opozorila na šablonsko uporabo zdravila, pa sta zato dala točna navodila in tudi kdaj ga moramo uporabljati.

To je kratek pregled raznih strokovnih raziskovanj in člankov o vrednosti in uporabnosti nosebaka pri nas, odkar sem ga prvič priporočil že leta 1954 našim čebelarjem. Z rezultati najnovejših raziskovanj vrednosti nosebaka, ki sta jih objavila prav letos Kunst in Tomašec, pa se je pokazalo, da so pravilno postopali vsi tisti čebelarji, ki so že leta 1954 in nadalje uporabljali pri zdravljenju nosebavih čebeljih družin in v preventivne svrhe nosebak in ga obenem priporočali kot dobro zdravilo, če ga ob pravem času in na predpisan način uporabljamo. Obenem pa lahko z zadoščenjem ugotovim, da so bila sredstva za nabavo nosebaka od vsega začetka dobro naložen kapital. Nabava nosebaka in njegova uporaba je marsikje pripomogla, da smo preprečili gospodarsko škodo, ki bi jo bila sicer povzročila nosebavost.

Ta pregled o dejavnosti čebelarjev in čebelarskih strokovnjakov na področju zatiranja nosebavosti in na področju preventive ne bi bil popoln, ko bi ne omenil in na kratko opisal še pomoči zavarovalne službe v Sloveniji.

Zavarovalna služba je šele pred 15 leti začela z zavarovanjem čebeljih družin. S. Petelin je napisal (glej SC 1954 št. 3) pod naslovom »Štiri leta zavarovanja čebel«, da so v začetku leta 1950 prvi čebelarji zavarovali čebele brez slehernih praktičnih izkušenj po vsestranskem preudarku celotne problematike zavarovanja. Prvotna premija 0,5 % vrednosti od naseljenega panja je bila določena kot začasna glede na zatiranje čebelarskih društev in Zveze kakor tudi veterinarske službe, da so kužne bolezni čebel v Sloveniji zelo redke, da jih pravzaprav sploh ni.

Zavarovalna služba je v nadaljnjih 15 letih priporočala in uvajala razne načine zavarovanja čebeljih družin z različnimi premijami in jih prilagajala vsakokratnim potrebam in spremembam združnega in društvenega oziroma individualnega čebelarjenja. Tako je okoli leta 1960 bivši DOZ uvedel prvi poskus kolektivnega zavarovanja čebel v radovljiški čebelarski družini. V to zavarovanje je bila vključena poleg odškodnine za umrle čebele tudi preventiva oziroma zdravljenje obolenih čebeljih družin.

Ta pravilno postavljena načela zavarovanja so se po mnogih letih šele lani začela uveljavljati za celo Slovenijo ob najtesnejšem sodelovanju Zveze čebelarskih društev. Tako se zavarovanje čebel pri nas izvaja v zavarovalnicah na osnovi skupinskih zavarovanj prek čebelarskih družin. Vsako društvo naj organizira poseben odbor, kajti Zveza sama nima takega zavarovanja, ki ga v nekaterih drugih deželah dobro upravljaajo čebelarji sami. Zavarovalna služba v Sloveniji je dajala med drugim v preventivne namene tudi sredstva za nabavo nose maka in drugih zdravil. Za zaključek pa še nekaj o metodah nadaljnjega zdravljenja nose mavosti pri nas.

Zdravljenje nose mavosti s kemičnimi sredstvi in antibiotiki

V zadnjem času so z vedno večjo uporabo antibiotikov v humani medicini tudi v čebelarstvu uveljavili že priznani antibiotiki streptomycin, fumagilin in drugi, bolj ali manj z nevarnostjo, da prehajajo v čebelje produkte, predvsem v med, in s tem ogrožajo človekovo zdravje. Ko so se proizvodni stroški za fumidil B pocenili in so ga začeli proizvajati tudi v Evropi, so ga pričeli priporočati za zdravljenje nose mavosti v tropskih državah in tudi pri nas. E. Senegačnik je napisal članek »Fumidil B — novo zdravilo proti nose mi« (glej SC št. 1 str. 4, 1965) in navedel tudi obširna navodila za njegovo praktično uporabo. Ko priporoča uporabo fumidila B, piše: »Ker je bilo tudi uspešno, so ga začeli čebelarji v Ameriki, Angliji, Nemčiji, Franciji, Avstriji in še drugod uporabljati namesto drugih zdravil, zlasti pa nose maka. Ker slovenski čebelarji prav v ničemer nočejo zaostajati za naprednimi čebelarji drugod po svetu, se bodo gotovo oprijeli tega zdravila in začeli z njim zdraviti obolenle družine oziroma ga uporabljati v preventivne namene.« Najnovejše, da je nose mak dobro zdravilo, ki je še vedno cenejše kot druga, bo vzrok, da ga bodo nekateri čebelarji zaradi uspešnosti in zaupanja še nadalje uporabljali. Ko smo skoraj vsi po dolgih letih soglasni, da nose mavost moramo zdraviti, pa je sedaj, če lahko primerjam zelo

različna mnenja o AŽ-panjih in LR-panjih in drugih načinih čebelarjenja, nastala živahna razprava, ali naj v bodoče zdravimo nose mavost s kemičnimi sredstvi ali z antibiotiki. Lahko rečemo, da so kemična sredstva, npr. sulfatiazol, folbeks itd. še vedno v uporabi in pospešujejo spomladanski razvoj. Številni čebelarji uporabljajo nose mak in folbeks ravno zato tudi spomladi kakor antibiotike streptomycin, fumidil in druge. Ne zagovarjam starih konservativnih načinov zdravljenja. Že leta 1954 sem pisal o fumidilu B. Menim, da smo tedaj izbrali pravilne metode, ko smo priporočali nose mak, ki uničuje povzročitelja nose mavosti pri odraslih čebelah. Pred nekaj meseci pa je zopet objavil in priporočal dr. Tomašec novo dobro sredstvo za zdravljenje nose mavosti Fumagillin DCH. DCH proizvaja tvrdka Chinoin v Budimpešti kot specifično zdravilo proti nose mozi. Stekleničica vsebuje 20 g fumagillina DCH. Dr. Kunst in dr. Tomašec sta poskuse s tem zdravilom že objavila in ugotovila, da ta antibiotik hitro in zanesljivo ubija razvojne stadije nose me oziroma preprečuje razmnoževanje Noseme apis v srednjem črevesju čebele. Te poskuse sta vršila tudi z drugimi zdravili in ugotovila, da nekatera za zdravljenje niso uporabna. Fumagillin DCH pa deluje še nekoliko hitreje kot nose mak. Tudi fumagillin je antibiotik in moramo biti pri zdravljenju zelo previdni. Kolikor bo cenejši, za uvozno dovoljenje so čebelarji iz drugih republik tudi že zaprosili, ga bomo začeli uporabljati tudi pri nas, če bo našim čebelarjem na razpolago. Že leta 1954 pa sem si prizadeval, da bi zdravila zoper čebelje bolezni lahko proizvajali doma.

Naj bi bil ta prispevek nova pobuda za nenehno preprečevanje nose mavosti tudi z zdravili in opozorilo za njihovo uporabo točno po navodilih, obenem pa seveda tudi opozorilo, da moramo pravilno čebelariti.

Spremljevalci ameriških gostov pred Janševim čebelnjakom

ŠKROPLJENJE SADNEGA DREVJA NA GORIŠKEM

IVAN KRANJC

Dne 12. aprila 1966 sem dobil od Kmetijske zadruge Nova Gorica v Šempetru pri Gorici naslednji dopis:

»Obvestilo čebelarjem.

Obveščamo vas, da bomo pričeli z letnim škropljenjem breskovih in hruškovih nasadov na Biljenskih gričih, v Mirnu in Renčah po 18. aprilu 1966 oziroma takoj, ko prenehajo nasadi cveteti.

Ker bo v nasadu cvetelo vedno nekaj podrasta, vas opozarjamo na morebitno zastrupljenje čebel. Prosimo, da se po vaši presoji odločite za potrebne ukrepe v vašo korist.

Škropljenje nasadov bo trajalo v gostih presledkih do konca avgusta t. l.

Toliko v vednost!

KZ Nova Gorica.«

Kar pogrelo me je, ko sem ta dopis do konca prebral. Noben kmet-sadjar ne bi prišel na tako duhovito misel. Košček papirja jim napišemo in do konca avgusta lahko delamo škodo svojim dobrotnikom, katerih čebele so spomladi zastonj oprasile naše sadno drevje. Do prihodne spomladi bodo itak spet zredili dovolj živali. Potem jim bomo spet napisali košček papirja in lahko bomo še naprej zastrupljali z arzenovimi škropivi čebele, ki nas tako nič ne stanejo.

Da, res je tako. Lani so povzročili prav ti ljudje čebelarjem veliko škodo. Nikogar niso nič obvestili. Zastrupili so čebele in nato v nedogled zavlačevali plačilo škode. Prsti so me žgali, kot da bi jih imel na žerjavici. Zato sem vzel pero in med drugim odpisal:

»Po prejemu vašega cenjenega dopisa št. 02/66 z dne 9. aprila 1966 vam sporočam, da le-ta ni v skladu z zakonskimi določili iz naslednjih razlogov:

1. Pred škropljenjem sadnega drevja morate podrast nekaj dni prej pokositi, da ovane.

2. Za vsako nameravano škropljenje morate posebej obvestiti in točno označiti kraj škropljenja.

3. Ob cvetenju ne smete škropiti in uporabljati strupenih škropiv, marveč samo taka, ki čebelam ne škodujejo.

Če se bodo čebele zastrupile, bomo poskrbeli, da bo povzročitelj kaznovan in škoda v celoti poravnana.«

Tri dni pozneje, dne 15. aprila 1966, sem prejel takle odgovor:

»Zadeva: zaščita nasadov.

Čebelarica družina Šempeter, sedež pri šefu železniške postaje Volčja draga.

Prejeli smo vaš dopis z dne 12. aprila 1966 glede obvestila čebelarjem zaradi zaščite sadovnjakov. Čudimo se vsebini in tonu pisanja. Prepričani smo, da to ni stališče čebelarice družine, ampak osebno stališče vašega predsednika tov. Kranjca.

Naše obvestilo čebelarjem smo poslali dobronamerno, da preprečimo morebitno zastrupitev čebel. Obvestilo smo sestavili po 2. točki Odredbe o varstvu čebel pred kemičnimi sredstvi za varstvo rastlin (Ur. l. SRS, št. 6/66). Drugi odstavek te točke pravi dobesedno:

„Če zaradi vremenskih ali tehničnih ovir podrast v cvetju ni mogla biti odstranjena, pa se morajo kemična sredstva kljub temu uporabiti, morajo lastniki zemljišč oziroma posestniki obvestiti imetnike čebel, ki imajo čebele na pasiških oddaljenih do 3 km, o uporabi kemičnih sredstev najmanj 48 ur pred pričetkom uporabe.

Ta škropljenja se začenejo takoj, ko prenehajo cveteti breskve in hruške in bodo trajala do avgusta. Dinamika škropljenja in zaščite prek 200 ha nasadov je tako zahtevna, da bo verjetno redkokateri dan v tem poletnem obdobju brez škropljenja. To so tehnične ovire, zaradi katerih ni mogoče sproti obveščati čebelarje.

Menim, da se tako obveščanje lahko smatra kot sodelovanje s čebelarji, ne pa nasprotno, da nameravamo s tem zavirati čebelarstvo. Zadruga je do sedaj in bo tudi v bodoče vsestransko podpirala čebelarstvo in tiste čebelarje, ki z nami konstruktivno sodelujejo.

V vednost: Čebelarico društvo
Nova Gorica

Direktor:
Vouk ing. Herman

Prvi odstavek 2. člena Odredbe o varstvu čebel pred kemičnimi sredstvi za varstvo rastlin se namreč glasi:

»Pred uporabo kemičnih sredstev v sadovnjakih mora biti odstranjena podrast, če je v cvetju.«

Za KZ Nova Gorica ta določba ne pride v poštev in za njih ne velja.

Ironija! Ali je to podpiranje čebelarstva in podpora tistim, ki s KZ konstruktivno sodelujejo? Sam sem član zadruge od leta 1945 in dobro vem, kako važna je pomoč čebelarjem. Hvala za vsako pomoč, ki jo na žalost res večkrat rabimo! Toda zastrupljanje čebel, ki smo ga že lani bridko okusili, vendar ni nobena pomoč. Lansko leto je v tem predelu padlo 50 % čebel. Zaradi nevšečnosti in plačila škode so letos izmaličili v svoj prid zakonsko odredbo. Dvomim, da je med nami še kdo, ki nasprotuje mojemu stališču.

Prosim, da pristojni dopolnijo razlago 2. člena Odredbe o varstvu čebel. Ni mogoče, da bi zaradi tehničnih ovir (recimo komoditete) čebelarje samo enkrat na leto obvestili za niz celoletnih škropljenj. Še teže pa razumem, zakaj ne bi iz istih razlogov pred škropljenjem nikoli ne odstranjevali podrasti.

NAŠE ČEBELE V MAJU

JULIJ MAYER

Prestavljeni panj naglo napreduje. Na tisoče starih čebel ima dela na pretek, vsak dan se odpira nova vrsta cvetic in daje obilico medicnine in obnožine. Zaradi obnožine pa je v krmilnih žlezah mladice dovolj krmilnega soka. V panju se je naselilo izobilje.

Preden zaleže matica celico, jo pretiplje s tipalkami, da ugotovi, če je prazna in čista. Nato ukrivi zadek in spusti na dno celice drobno jajčece.

Matica se po satju nerodno pomika, ker je zaradi nabreklih jajčnikov okorna. Njeni jajčniki so sestavljeni iz drobnih cevčic, v katerih se iz znatne jajčne zasnove razvije do poldrugi milimeter dolgo jajčece. Povprečno sta jajčnika sestavljena iz 180 cevčic, dobra plemenska matica jih ima celo do 240. Prve dni maja zaleže matica že okrog 1500 jajčec, zaradi izobilja v panju se zaleganje stopnjuje na 2000 in pri dobrih celo na 2400 jajčec na dan. To se pravi, da nekako vsakih 36 sekund zdrkne po eno jajčece iz matičjega jajcevoda. Matica se mora res podvizati, da v tako kratkem času zadosti vsem nalogam. Za proizvajanje take množine jajčec pa mora dobivati najboljšo hrano, hrano brez neprebavnih snovi. Vedno jo obdaja skupina mladice, ki ji neprestano molijo svoje jezičke.

Zaradi naglega zaleganja se plodišče hitro polni, pa tudi medicina in obnožina že zahtevata svoj prostor. Družina se bliža drugi, resnejši krizi. Sedaj je čas, da drugič posežemo v razvoj. Iz plodišča vzamemo 2–3 sate s pokrito zalego ter jih zamenjamo z bolj praznimi obrobnimi sati iz medišča.

Doslej je družina opravila le polovico življenjske naloge, vzredila je trota, prvega spolnega nosilca bodočih rodov. Zaradi paše se razvija nesluteno izobilje v panju in prav v takem izobilju so družine sposobne, da vzrede drugega spolnega partnerja — matico.

Njena celica je popolnoma drugačna in prostornejša ter visi na robu sata. V začetku je celica široka, plitva in ima podvihane robove ter je prav tako velika kot čebelja. Tisti trenutek, ko spusti matica jajčece na dno matičnika, je podpisala svojo usodo. Čez dober teden bo morala zapustiti svoj dosedanji dom. Čebele zravnaajo rob celice in ga podaljšujejo do želodove velikosti, obenem pa skrbno ogrevajo matičnik.

Po treh dneh se izvali iz jajčeca drobna žrka, ki jo čebele dobesedno potope v obilico najboljšega krmilnega soka, ki mu pravimo matični mleček. Žrka neverjetno naglo raste in že po 5 dnevih je dorastla. Iztegne se vzdolž celice in visi prilepljena v ostankih matičnega mlečka. Predno se zabubi, zaprede odprtino s tankim kokonom, ki ga čebele na zunanji strani prevlečejo z voskom. Včasih zgrade tako močno voščeno prevleko, da je mlada matica ne more pregristi in jo najdemo mrtvo v zaprtem matičniku. Sledi osemdnevna preobrazba. Pri vzreji matic je treba pomniti, da traja ves razvoj samo 16 dni!

S kakšno množino matičnega mlečka oskrbujejo čebele žrko, nam priča strjena plast na dnu matičnika. Čebele s slastjo pospravijo te ostanke.

V določenem časovnem razporedju pripravljajo čebele več matičnikov in vodijo matico, da jih zaleže. Prav zato je zavarovan uspeh naravnega razmnoževanja. Ko namreč družina izroji, spremlja matico pisana družčina čebel vseh starosti, a med njimi je do 90 % mladice. Zakaj se čebele opredelijo za roj, ni znano. Ugotovljeno je le, da alarmira čebele za roj nek poseben valovit zvok. Temu znaku se odzovejo samo čebele, ki so se pripravljale na rojenje. Druge opravljajo nemoteno svoja opravila v panju (Martin 1963). Tak je potek naravnega razvoja.

Gotovo imate v čebelnjaku družino, ki nevzdržno sili na rojenje. Morda bo pomagal predzadnji poseg, da panju odvzamemo 1—2 sata pokrite zalege in mu damo zato satnice v izdelavo. Navadno tudi ta ukrep ne pomaga, družina je pred rojenjem. Sedaj ni druge pomoči, kot da odstranimo matico. Po dveh dnevih porežemo vse matičnike razen najstarejšega. Ta panj bo pri točenju izborno odrezal. Stari kranjičarji so takemu panju položili na brado viden kamen, da je mlada matica na povratku s prabe laže našla svoj dom.

Mnogi izkoristijo to priložnost in puste, da panj izroji. Iz izrojenca naredo 4—6 prašilčkov, vsakemu puste le po en matičnik. V starem panju pokrijejo rešetko, medišče razdele z ločilno deščico in vanj namestijo 2 družinici. Vsem prašilčkom moramo v sate naliti sveže vode, ker so družine izgubile vse pašne čebele. V staro plodišče vsadijo roj na same satnice. Ob dobri paši bodo vse satnice v tednu dni izdelane, ker so roj okrepile vse nabiralke iz prašilčkov. Ob slabem vremenu ali če preneha paša, moramo roju pokladati.

Tako smo seveda res prišli do letošnjih matic, pa vendar smo ga temeljito polomili. Naši sivki očitajo eno napako — rojivost. In ravno iz panja, ki mu nismo mogli preprečiti rojenja, smo sami vzredili mlade matice. Mar ste prepričani, da se z njimi prihodnje leto ne bomo otepali zaradi rojivosti?

V svojem čebelnjaku imate gotovo več družin, ki se izborno razvijajo, so živalne, pa nam vendar niso prav nikoli rojile. Tudi glede medu je družina zelo dobra. Od takih družin bi morali vzrejati matice. Njihove družine ne bodo tako močno rojive. Najboljše so družine, ki prelegajo.

Dotaknil sem se perečega vprašanja vzreje matic. Vsa povojna leta smo to panogo močno zanemarjali. Zadnji čas je že, da si uredimo plemenilne postaje in da ohranimo plemensko čistost naše sivke ter poskrbimo za večji donos medu in zmanjšamo rojivost. Pazimo na to, da se bodo matice sprašile s troti iz panjev, ki imajo slabše razvito nagnjenje za rojenje.

Iz oplojenega jajčeca čebele lahko vzredijo čebelo ali pa tudi matico. Odvisno je to le od krmilnega soka, ki ga dobiva žrka. Krmilni sok za matice, imenujemo ga matičji mleček, pa je neprimerno bolj hranilen kot krmilni sok za čebele.

Pa je res čudovito, kakšno hranivo je matični mleček! Jajčeca in s tem žrka, ki se je ravnokar izluščila iz kože, tehta nekako dve desetinki miligrama. Odrasla matična žrka tehta po 5 dnevih okrog 200 miligramov, kar je tisočkrat več (BAUMGARTNER 1964).

Prijatelji, prepričan sem, da se nihče od vas, ki ste prečitali gornji stavek, pravzaprav ne zaveda, kaj pomenijo njegove besede. Poglejmo primer! Kaj mislite, kako težka bi bila kura, ki bi se razvijala pod enakimi

razmerami iz navadnega jajca? Odgovorite si sami, predno čitate dalje. Navadno kurje jajce tehta nekaj nad 5 dkg. Pomnožimo s tisoč in dobimo 5000 dkg. Zadnji dve ničli prečrtamo, ker gre 100 dkg na kg. Dobili smo točno 50 kg za namišljeno kokoš!

Znanstveniki so stali pred uganko, ko so ugotovili težinsko razmerje med obema žrkama. Le kaj ima matični mleček v sebi, da pospešuje tak telesni razvoj žrke? O tem pa smo v našem listu že mnogo pisali.

NEVARNE IGRE

FRANC GUNA

Le dvakrat v življenju pride matica iz panja: ko zleti z rojem in ko gre na praho ali plemenilni izlet. Oba izleta pa sta zanjo združena z resnimi, često celo z življenjskimi nevarnostmi. Človek bi rekel, da bi bilo marsikdaj boljše, če bi sploh ne izletela. Žal pa njena usoda ni niti v njenih niti v naših rokah; je že tako urejeno in se ne da prav nič spremeniti.

Ko jo ob rojenju divji tok porine skozi žrelo na panjevo brado, se sicer res navadno lepo in kar takoj s čebelami dvigne v višave in zleti pod sinje nebo. Včasih pa se na bradi tudi zapoteče in se obotavlja; ne odžene se takoj, temveč teka nekaj časa po bradi sem ter tja. Njej je morda to le nedolžna šala. — čebelar pa, ki ob ulnjaku stojè vse to opazuje, gleda na tako obotavljanje z vso resnostjo ali celo s strahom. Čebele sosednjih panjev v skladanici so namreč takrat silno nabrušene in prav na kratko nasajene. Tujo matico, zlasti pa mlado in neoplojeno, zaznajo prej, kot bi si človek mislil, in — če se jim ta malo preveč približa, je takoj po njej.

Nekoliko manj nevarno je, če starejša oplojena matica ob izletu prvca pade na tla. To se kaj rado primeri, ker je pač pretežka in je krila ne nesejo. To, pravim, ni tako usodno. Navadno omahne v travo kak meter ali dva od ulnjaka, se povzpne nato na travnato bilko, okoli nje pa se kmalu zbere peščica njenih čebel, ki skupno z njo počakajo čebelarjeve pomoči.

Izkušen čebelar se pa tudi res kar hitro znajde. Takoj opazi, da roj nima pravega obstanka na nobeni veji, da se sploh ne zgoščuje niti v zraku niti ob drevesni kroni. temveč se z otožnim bučanjem predevlje zdaj sem, zdaj tja; je pač pogrešil matico. Čebelar pa tudi ve, kje naj jo išče: na črti od izrojenčevega žrela naravnost proti soncu, zakaj to je stalna smer, ki jo ubere čebela ob izletu na pašo. Prav tako napravi tudi roj, ko zapušča starca. Matico takoj pobere, tako da jo s palcem in kazalcem desne roke prime hkrati za vsa štiri krila, jo previdno potisne v matičnico, s to vred pa v ujemalnik, ki ga nato priveže na drog in približa glavnini roja. Čebele matico kaj hitro ovohajo in se zgrnejo okoli nje v ujemalniku, če le čebelar ni bil prepozen in se ni roj medtem že odločil za povratek v izrojenca.

Bolj kočljivo je z mlado, nesprašeno matico, ko se prvič odpravlja na praho. Medtem ko jo ob rojenju zajame deroči tok in jo potegne s sabo v veseli vrvež, pa ob plemenilnem izletu ne odleti tako hitro; zlasti ob

prvem poletu ne. Panj, ki ga zdaj zapušča, a se bo vanj vrnila, če pojde vse po sreči, si mora dobro zapomniti. Zato si ga temeljito ogleduje; gleda njegovo barvo, ogleduje njegovo obliko pa tudi njegov položaj v ulnjaku. Kdor je vse to že opazoval, ve, da matica tokrat res ne odleti takoj, temveč da panj razmeroma dolgo obletava, zibaje se pred njim v zraku v številnih navzdol upognjenih lokih, ki so spočetka majhni, nato pa vedno večji in vedno bolj oddaljeni od panja oziroma ulnjaka. Oddaljuje se ritensko, torej obrnjena k pročelju panja, dokler se končno ne zasuje in ne odleti naravnost.

Janša pravi, da pride matica iz panja. »spremljana od velike družbe čebel in trotoev«. V glavnem to drži, saj izleti največkrat ravno v prvih popoldanskih urah, ko se matice najbolj praše in je pred ulnjakom najglasnejši šum. To velja posebno za njen prvi polet. Pri poznejših ponovnih poletih pa je to precej drugače. Včasih izleti, ko se je praha mladice v njenem panju že čisto polegla ter se vrača zelo osamljena. Pri šibkejših družinah naleti in pristane na popolnoma prazno brado ter je niti ob žrelu ne pričaka nobena čebela.

So pa njeni izleti precej različni. Včasih se tako dolgo ne vrne, da je opazovalec že pošteno nestrpen, včasih pa kar hitro: enkrat tako, drugič spet drugače. Njen izlet lahko traja četiri ure, pol ure ali pa tudi več.

V zraku zdrži dalj časa, kot bi si mislil. Ko sem nekoč preložil neoplojeno matico iz medišča v plodišče, mi je ušla z roke kar naravnost skozi okno ulnjaka na prosto. Ker se prej še nikoli ni bila izpreletela skozi žrelo, se razume, da sem jo pričakoval pri istem oknu ulnjaka. Saj je tudi res prišla nazaj, — toda kdaj! Dolgo sem jo čakal. Obupal sem že in naredil križ čez njo, ko se priziblje iz višine k slemenu ulnjaka. Veselo upanje me je navdalo z novo potrpežljivostjo. Hitro postavim zunaj ulnjaka pod oknom kozico z živalnim satom iz njenega panja, da jo privabi. Toda to je bil šele začetek »drugega polčasa«. Matica se je namreč znova dvignila v višave, da sem jo spet za dolgo časa zgubil iz vida. To bližanje in oddaljevanje se je menjavalo v presledkih od pet do deset minut še kake pol ure. Zaključilo pa se je kar na hitro. Ko se ji je — po človeško gledano in povedano — zdelo tega igranja dosti, se je namreč kar brez vsakega nadaljnega oklevanja in obotavljanja spustila k tlom ter sedla na nastavljeni sat, s katerega pa je med tem odletel že večji del živali.

Podobno je ob normalnem povratku matice s prahe. To sem že mnogokrat opazoval, saj nam je že Janša dal praktično navodilo za taka opazovanja. Oko veččega čebelarja dobro in takoj loči tudi letečo matico izmed tisočev, ki buče pred ulnjakovim pročeljem; če le ni čisto na drugem koncu kakega dolgega ulnjaka. Saj je matica zelo očitna s svojim obrisom in nihajočim pozibavanjem. V sončni luči se vidi še bolj rumenkasta, zadek je nekoliko povešen, nožice, stegnjene navzdol, pa so videti še posebno dolge.

Povratak v panj predstavlja za matico višek nevarnosti. Prepričan sem, da jih ravno tokrat največ izgubimo. Ne ptice ne sršeni ne plohe nam jih ne vzamejo toliko kot ponesrečen ali zgrešen nalet ob povratku.

Prav takrat obletava matica panj navadno še dlje kot ob odhodu: posebno še, ko se vrača prvič. Znano je namreč, da izleti večkrat, če se ni oplemenila ob prvem poletu; izleti po dvakrat, tudi po trikrat kar zapovrstjo

v enem dnevu ali pa tudi v poznejših dneh, dokler se pač ne vrne v panj z znakom opravitve. In tudi še potem izleti večkrat, saj vemo, da se oplodi z več troti.

Pamet nam pove, da so vsi ti njeni izleti zanjo združeni z neko nagonsko slastjo, brez katere do opravitve sploh ne bi prišlo; to je pač podobno kot pri drugih živih bitjih. Zato smemo vse to kolikor toliko upravičeno smatrati za neko brezskrbno rajanje, ko žival ne pozna nobene nevarnosti. Pa je tudi res matica v primeri s čebelo-delavko zelo malo razgledana v zunanjem svetu.

Nekoč sem opazoval, kako vztrajno, a nerazsodno je vračajoča se matica silila v napačen panj. Kadarkoli se je približala bradi, so se čebele zakadile proti njej, da se jim je komaj izmaknila. Rad bi ji bil pomagal, a v zraku menda noben čebelar ne lovi matice. Čakati sem moral, da sede, kamorkoli že. In zgodilo se je, kar sem si lahko že prej mislil. Sicer se je večkrat že oddaljila in obletavala sosednje panje, a vedno jo je nazadnje spet zaneslo na isto nevarno mesto.

Na mlado, neoplojeno matico planejo tuje čebele še posebno srdito. Navadno je med njimi popolnoma osamljena. Njene spremljevalke so že odletele svojo pot, tuje pa jo stisnejo v smrtni obroč, iz katerega za revico ni rešitve. Zgnetejo se namreč okoli nje v trdo, za orch debelo kepo, ki se neizprosno stiska in krči v vedno bolj zagrizen objem. Ta kepa je tako stisnjena in prepletena, da bi moral s silo raztrgati prav vse čebele, če bi hotel priti do matice, ki pa bi bila s čebelami vred uničena ali pa vsaj pohabljena.

Praktično rešimo tako matico s tem, da klobčič prevavimo s kurjim peresom na lepenko, nato pa ga mirno položimo v hladno vodo, kjer se gruča lepo razpusti. Razume se, da mokrim čebelam pomagamo iz vode.

Tako sem ravnal tudi jaz v omenjenem primeru ter ponudil prst najprej matici, da zleze nanj. Toda smole še ni bilo konec: kar mokra, da je teklo od nje, mi je sfrčala s prsta. Kdo bi si mislil kaj takega! Res, da je letela bolj okorno in pri tleh, a ušla mi je vendarle. Znova sem jo šel čakati pred uljnjak, a se dolgo ni vrnila, gotovo je počivala in se sušila na kakem drevesu. Pristala pa je spet na istem panju. Toda to pot sem bil vendar dovolj hiter, da sem jo ročno pobasal v matičnico.

Naprej ni tako težko, ker veš, da spada matica v kak bližnji panj, ki ga pogodiš s preizkušanjem. Matičnico z matico položiš na brado tega in onega panja. Kjer vidiš, da čebele mirno in pohlevno obsedejo matičnico, tam je pravi dom te nesrečne matice. Najvarneje pa jo spraviš v panj, če zamašek matičnice nadomestiš s »strdjo« ter vse skupaj potisneš od zadnje strani panja pod čebelje gnezdo. Tako živalca na najmirnejši način zleze med svoje.

Čebelarji večkrat tožimo, da se nam je na prahi zgubilo toliko in toliko matic. Res, marsikatero leto so tega krivi številni in nenadni nalivi, ko se tako na hitro stemni in ulije, da se žival sploh ne utegne pravočasno zateči domov. Največkrat pa matice padajo zaradi pretesne sosesčine med panji. Kadarkoli opaziš v maju ali juniju kljub dobri paši na novo kaj več mrtvic v bližini dveh sosednjih panjev, vedi, da je bilo med čebelami trenje zaradi matic, ki so se vračale s prahu. No, še ena možnost je lahko: do spopadov

pride tudi, kadar se ob izletu drujca ali mladcev čebele preveč razlezejo po končnicah sosednjih plemenjakov s starimi — oplojenimi maticami.

To je slaba stran, a k sreči edina stran našega čebelarjenja s skladanici panjev v uljnjakih. Pri sistemu ločenih panjev do takih nevšečnosti ne pride; so pa zato seveda spet kake druge. Ima pa čebelarjenje v uljnjakih vseeno še vedno toliko raznih prednosti, da se mu jaz za nobeno ceno ne bi odrekel.

NA OBISKU PRI ŠVICARSKIH ČEBELARSKIH ZNANSTVENIKIH

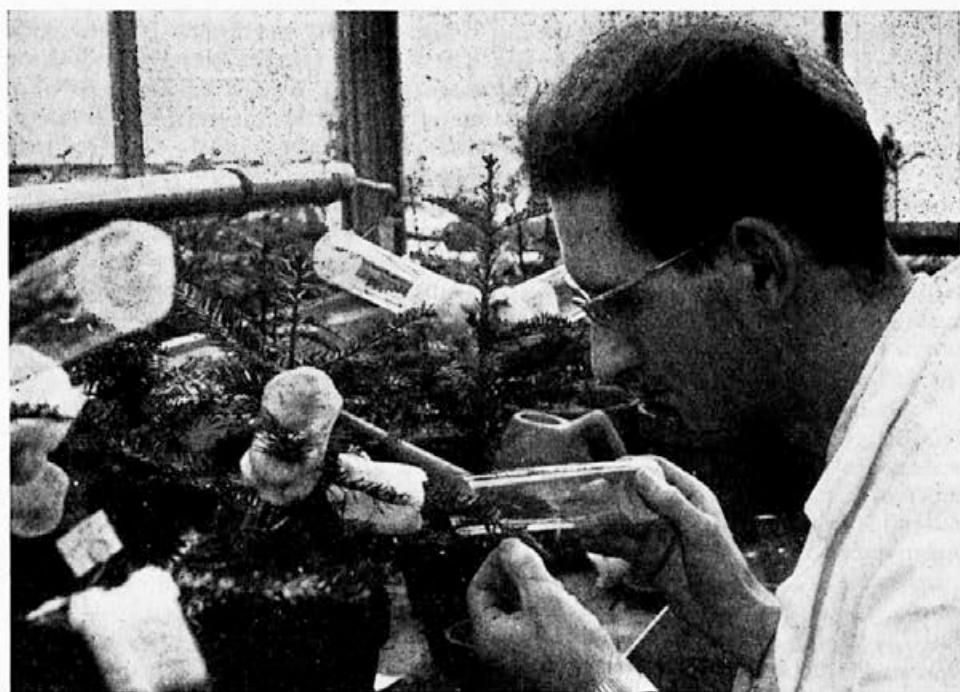
ING. FRANČEK ŠIVIC

Pred dvema letoma sem objavil v Slovenskem čebelarju članek o svojem obisku pri švicarskih čebelarjih. Pravzaprav sem opisal en sam tak obisk. Pozneje sem se v Švici seznanil z vrsto dobrih čebelarjev-praktikov ter z nekaterimi čebelarskimi znanstveniki. O teh bom pisal v pričujočem sestavku.

G. Maquelin je bil asistent pri prof. Boveyju. Nanj me je opozoril dr. Wille, predstojnik čebelarskega oddelka v Liebefeldu, ko sem mu ob neki priložnosti povedal, da me zelo zanima, kakšne uspehe so pri svojem delu dosegli švicarski raziskovalci gozdnega medenja. Asistent Maquelin je proučeval življenje zelene jelkove ušice, najvažnejše povzročiteljice hojeve mane v Švici. Svoja raziskovanja in ugotovitve o medenju je uporabil potem za doktorsko disertacijo. Obiskal sem ga na inštitutu dvakrat, najprej marca 1964 in nato še septembra.

Bil je visok, nekoliko upognjen mož, star okoli 50 let, ki bi mu človek že na prvi pogled mogel reči, da je pravi tip znanstvenika. Prijazno me je sprejel in povabil v svoj kabinet. Za ta obisk sem že prej pripravil razna vprašanja o gozdnem medenju, ki so me zanimala in na katera sam nisem našel odgovorov v strokovni literaturi. Razgovarjala sva se skoraj dve uri. Med drugim mi je povedal, da čbelari z manjšim številom panjev v bližini Züricha. Problematika gozdnega medenja ga je zanimala že kot študenta, resneje pa se je začel ukvarjati z njo šele pred dobrim letom. Svoja raziskovanja in študije je osredotočil na zeleno jelkovo ušico (*Buchneria pectinatae*), za katero vlada veliko zanimanje tudi med ostalimi raziskovalci gozdnega medenja. Asistent Maquelin si je zastavil nalogo, da natančno preišče celotni razvoj ušice, in sicer od jajčeca do odrasle, spolno zrele živali. Posebno pozornost je posvetil vplivu različnih temperatur na posamezne faze razvoja. V ta namen se je že pozimi oskrbel s precejšno količino temnozelenih jajčec zelene jelkove ušice in jih vložil v posebne majhne valilnice. Vsaka valilnica je imela neko določeno stalno temperaturo. Jajčeca je nato pregledoval vsak dan pod mikroskopom in si sproti vestno zapisoval vse spremembe, ki jih je bil opazil pod temnozeleno kožico. Valilnice so bile v njegovi delovni sobi, tako da jih je imel ves čas pri roki. Brž ko se je ušica izlegla iz jajčeca, jo je prenesel v steklenjak, ki ga je imel

na inštitutskem vrtu. V njem je gojil majhne jelke v loncih. Ušico je položil na jelkovo vejico. Da pa bi ne ušla ali padla z nje, jo je obdal s celuloidno cevko, ki je bila na obeh straneh zadelana z vato. V njej je imela žival dovolj prostora in zraka za življenje. Vsak trenutek jo je človek lahko našel, če jo je potreboval. Steklenjak je bil razdeljen v dve polovici: v obeh so bile jelke, toda ena polovica je bila ogrevana, v drugi pa je bila enaka temperatura kot na prostem. Mož mi je razkazal to svojo malo farmo

Asistent Maquelin pri delu v svojem laboratoriju

z neprikritim ponosom. Vse jelke so že bile okrašene s celuloidnimi cevkami in na njihovih stenah so se bleščale kristalno čiste večje in manjše kaplje mane. Zunaj pa je po dvoriščih in ulicah še vedno zavijal hladen zimski veter.

Moj obisk pri asistentu Maquelinu se je zavlekel daleč prek predvidenega časa. Ob slovesu mi je mož predlagal, naj se mu poleti pridružim, ko bo odšel za 10 dni v jelove gozdove Jure. Tam namerava študirati zeleno jelkovo ušico v njenem naravnem okolju. Njegovo ponudbo sem z navdušenjem sprejel. Žal pa s tem najinim načrtom ni bilo nič, ker je moral poleti za nekaj tednov na orožne vaje. Konec septembra sem ga obiskal še enkrat na entomološkem inštitutu v Zürichu. Našel sem ga močno potrtega. Z neprikrito žalostjo mi je povedal, da so mu orožne vaje prekinile delo ravno v času, ko je medenje v naravi doseglo svoj višek in ko si je obetal

največ uspeha. V tednih njegove odsotnosti je propadla tudi farma ušic v malem steklenjaku na dvorišču inštituta. Skušal sem ga malo potolažiti, pa sem mu podaril nekaj svojih uspešnih barvnih diapozitivov zelene jelkove ušice. Posnetke sem napravil v gozdovih Jure, kjer sem bil poleti na gozdarski praksi. Med drugim sem mu pokazal tudi posnetek ušice s krili. Še spomladi je pripovedoval g. Maquelin, da literatura sicer govori o krilatih samicah, ki se pojavijo običajno v tretji generaciji, da pa jih doslej v Švici še nihče ni videl. Ko sem našel nekaj krilatih jelkovih ušic, se mi je zdelo kar smešno ob misli, da sem jih prvi odkril ravno jaz, tujec. Toda tisto leto so se krilate samice pojavile v večjem številu po vsej Švici, saj so jih ugotovile mnoge opazovalnice za gozdno medenje. Tudi asistent Maquelin jih je tokrat videl. Moje diapozitive je rad sprejel, čeprav mi je nekaj tednov prej v pismu sporočil, da ušic sploh nima smisla fotografirati, ker da je vsaka prostoročna risba boljša od še tako dobre fotografije. Pa še nekaj mi je potožil na najinem drugem srečanju: da med raziskovalci gozdnega medenja raznih narodnosti ni medsebojnega sodelovanja. Vsakdo se skrbno zapira v svoj laboratorij in skrivnostno molči o vseh uspehih in neuspehih, kakor da bi šlo za vojno tajno. Celotno entomološki inštitut v Zürichu in čebelarskim oddelkom v Liebefeldu ni nobene prave povezanosti, čeprav delata obe ustanovi v občo korist švicarskega čebelarstva.

Drugi švicarski čebelarski strokovnjak, s katerim sem se osebno seznanil, je že omenjeni dr. Hans Wille, predstojnik čebelarskega oddelka v Liebefeldu in vodja opazovalne službe za gozdno medenje. Obiskal sem ga tretji mesec po svojem prihodu v Švico. Pozneje sem se še dvakrat oglasil v Liebefeldu, toda brez predhodnega obvestila in zato dr. Willeja nisem našel. Pač pa sem se seznanil z ing. Schneiderjem, strokovnjakom za vzrejo matic, in z dr. Ano Maurizio. Ta je napravila name močan vtis. Ko sem prvič stopil v njeno sobo in jo zagledal vso majhno in v sivi delovni halji, sem bil kar v dvomu, ali imam pred seboj kako uslužbenko ali svetovno znano čebelarsko strokovnjakinjo. Pozneje me je med pogovorom presenetila s svojo preprostostjo, česar pri ženski takšnega slovesa, kot ga ima dr. A. Maurizio v čebelarskem svetu, nisem pričakoval.

Dr. Wille me je seznanil z organizacijo in delom obveščevalne službe za gozdno medenje. Dal mi je svoj seznam svetovne literature o povzročiteljih medenja, podaril pa mi je tudi nekaj svoje literature, predvsem člankov o septikemiji čebel, boleznih, ki jo je prav on zelo preučeval.

Z dr. Willejem sem si precej redno dopisoval ves čas svojega bivanja v Švici. Spomladi leta 1965 sem prišel na prakso v bližino Zeneve, v gozdove Jure, ki so v tistem predelu znani po pogostem medenju. Lahko sem spoznal različne povzročitelje mane na gozdnem drevju. V gozdu sem bil navadno ves dan in prostega časa sem imel vedno dovolj. Ušice pa tudi mravlje, ki sem jih našel v kakršni koli zvezi s sladkimi izločki na vejicah, listih ali iglicah, sem v majhnih epruvetah pošiljal v Liebefeld. K vsaki epruveti sem vedno dodal še natančno izpolnjen obrazec s podatki o rastlini gostiteljici, o nadmorski višini kraja, kjer sem našel ušico, temperaturi zraka itd. Ves material in navodila sem prejel od dr. Willeja. Običajno sem že v nekaj dneh za vsako pošiljko dobil pismeno obvestilo o rezultatu, ki ga je dala

laboratorijska preiskava poslanega materiala, in obenem nadaljna navodila za delo. Skoraj vse ušice sem tudi slikal na barvne filme. To slikanje je bilo včasih pravo garanje, posebno pri lahnidih, ki se dokaj hitro gibljejo med iglicami in se skušajo skriti pred svetlobo. Za neko jelkovo ušico sem porabil skoraj dve uri, preden sem jo posnel. Moral sem jo osvetliti z zrealom, toda vedno znova mi je ušla v senco. Pri tistem fotografiranju sem se bolj spotil kot pri najtežjem fizičnem delu.

Opisal sem vam nekaj srečanj s švicarskimi čebelarskimi znanstveniki. Obiskal sem tudi precej preprostih čebelarjev praktikov, vendar bom o tem pisal morda kdaj pozneje. Pri vseh srečanjih me je vedno prijetno presenetila odkritost in prijaznost, s katero so me sprejemali čebelarški strokovnjaki. V njihovi družbi sem se počutil tako domačega, kakor bi se mogel počutiti samo še med našimi slovenskimi čebelarji.

Popravek

Na zahtevo dr. ing. J. Riharja, direktorja Zavoda za čebelarstvo v Ljubljani, objavljamo dobesedno njegov dopis, ki smo ga prejeli 18. marca leta 1966:

V smislu Zakona o tisku prosimo naslov, da na »Opombo uredniškega odbora« k članku dr. J. Riharja »Potek in ocena čebelje letine 1965« na str. 83 »Slov. čebelarja«, leto 1966, št. 3, objavi v sledeči številki naslednje:

»POPRAVEK:

V 3. št. »Slov. čebelarja«, letnik 1966, smo na str. 80—84 objavili članek dr. J. Riharja »Potek in ocena čebelje letine 1965«, kjer imenovani poroča, da se je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev pri Zavodu za čebelarstvo jeseni 1964 in spomladi 1965 obrnil zaradi finansiranja opazovalne, poročevalske in prognostične službe za pomoč na Trg. podjetje Medex, ki pa Zavodu ni ugodilo.

V opombi na str. 83 smo navedli tudi, da je po navedbah Medexa »Zavod za opazovalno službo že imel sredstva, ki pa jih je porabil v druge namene«. Prednje s tem popravljamo, ker nas je Zavod za čebelarstvo opozoril, da niti za leto 1964 niti za leto 1965 ni dobil denarja za opazovalno službo. Zavod za čebelarstvo je nadaljeval z raziskavami v okviru znanstveno-raziskovalne naloge »Proučevanje populacijske dinamike kaparjev *Physokermes* sp. na smreki in afide *Buchneria pectinatae* na hoji zaradi prognoziiranja njihovih gradacij«, vendar pa v tej nalogi ni zajeto finansiranje opazovalne službe.

V letu 1964 je finansiral Zavod opazovalno službo z lastnim denarjem, prejšnja leta pa je zanjo prispeval Rep. Sklad za pospeševanje kmetijstva.

Zavod za čebelarstvo

Direktor:
Dr. J. Rihar

S ČEBELAMI IN ČEBELARJI SKOZI STOLETJA

LEOPOLD DEBEVEC

Leto 1789. — V knjigi »Nouvelles observations sur les abeilles« (Nova opazovanja o čebelah) je švicarski Francoz Francois Huber (1750—1831), slepi pisec o čebelah, položil obračun svojega življenjskega dela. Pojasnil je predvsem vlogo matice in troto v čebelji družini, oprašitev matice v zraku, dokazal nadalje, da se matice razvijejo iz enakih jajčec kot čebele ter s tem potrdil vse Janševe nauke in izkušnje naših čebelarjev. Za proučevanje čebel si je Huber uredil nekak listovni panj, ki nedvomno sodi med predhodnike panjev s premičnim satjem. Panj je sestavil iz samih lesenih okvirov, ki so služili kot satniki in hkrati tvorili stene panja. Hubertovo delo je močno pripomoglo k razvoju znanja o čebelah in tudi mnoge poznejše pridobitve praktičnega čebelarjenja slonijo na spoznavah slepega učenjaka!

Leto 1792. — S prevodom druge Janševe knjige »Popolni nauk o čebelarstvu, ki ga je pripravil štajerski čebelar Janez Goličnik (1737—1807) ter izdal pod naslovom »Popolnoma podučjenja za vse čebelarje« pri Fr. Jos. Jenku v Celju, smo dobili Slovenci prvo čebelarско knjigo v svojem jeziku.

Leto 1793. — Spoznavanje skrivnosti narave je vse bolj napredovalo. V obravnavi »Razkrita skrivnost narave o zgradbi in oplojevanju rastlin« je Christian Konrad Sprengel (1750—1816), »oče moderne botanike«, ki pa po stroki ni bil botanik, prvi pokazal na tesno sožitje in medsebojno povezanost rastlinskega in živalskega sveta ter na pomemben delež čebel pri opraševanju cvetja. Sodobniki mu seveda niso verjeli; veljavo in priznanje njegovim naukom je priboril šele celo stoletje pozneje naravoslovec Darwin.

Leto 1806. — Škofjeloški (žabniški) rojak in prosvetljenec Martin Kural (1757—1845), vodja vseučiliške knjižnice v Lwowu, je z dovoljenjem avstrijskega cesarja Franca I., odprl čebelarско šolo, na kateri je že prvo leto zbral 245 poslušalcev. Tečaj je obsegal 30 učnih ur, porazdeljnih na nedelje in praznike. Njegova šola je delovala dve leti. O čebelarstvu in sadjarstvu je redno predaval tudi na tamkajšnjem vseučilišču. Poučeval je po Janševih naukih ter pripravil in poskrbel za tisk nove (četrte) nemške izdaje njegovega Popolnega nauka (1807).

Leto 1814. — Poleg zaslužnih mož slovanskega rodu Širaha, Janše, Dzierzona in Hruške je k napredku čebelarstva prispeval pomemben delež tudi ukrajinski čebelar Peter Ivanovič Prokopovič (1775—1850). Izdelal je prvi uporabni panj s premičnim satjem, ki je služil za osnovo raznim poznejšim izpopolnitvam. Urejen je bil na 3—4 nadstropja s plodiščem, ločenim od medišča z matično rešetko iz lesa ali ustrezno izrezanega starega satja. Panj se je precej razširil po Rusiji in Franciji. Prokopovič je čebe-

laril v velikem obsegu, imel je tudi do 2000 družin. V ukrajinskem Baturinu je leta 1840 ustanovil čebelarso šolo, ki je imela navadno po 80 učencev.

Leto 1831. — Plodoviti in zaslužni pisec ter čebelar Peter Dajnko (1787 do 1873) je sestavil čebelarski priročnik »Čelastvo, ali novi kratki, popun navuk čelne reje« in ga izdal »vu Gradci pri Damiani ino Sorgei«. Vsebina

Čele se mojo bogastvo ino veselje.

Uvodna slika in naslovna stran v Dajnkovem Čelastvu

ČELASTVO,

ali

celó novi, kratki, popun navuk
čelne reje,

to je

edina, prava ino gotova vodba, kak
se naj lexej ino naj bolse dajo čele re-
diti na dosegenje naj veksega haska,
ino veselja,

K N J I Ž I C A

za vse čelne prijatele vsakega strana,

kero

je iz naj vedněsij mnogoletnij čelarov ino
po lastnij skusenostah spisal ino na
svetlo dal

Peter Dajnko,

kaplan pri mestni fari v Radgoni.

VU GRADCI

vu založbi knizne prodaje pri Damiani ino Sorgei.
Ino na komisij pri A. Wajcingeri v Radgoni 1831.

te knjige je v obliki vprašanj in odgovorov. Knjižica, edina pri nas, ki obravnava čebelarjenje v košij obširneje, je bila namenjena predvsem pomurskim čebelarjem. Napisana je bila v domačem prleškem narečju. tiskana pa v dajnci, pisavi, ki jo je sestavil in širil sam Dajnko; zato se izven Pomurja ni mogla razširiti.

Leto 1836. — V založbi Kmetijske družbe kranjske v Ljubljani je izšla knjižica »Kranjski čebelarček, to je kratko podučenje čebele rediti in z njimi prav ravhati«, ki jo je po nemškem izvirniku Jurija Jonkeja (1777 do 1864) prevel J. Zemlja. Druga, nekoliko predelana in razširjena nemška izdaja je izšla leta 1844, prav takrat tudi slovenski prevod, tokrat delo L. Pintarja, župnika na Breznici.

KRAJNSKI
ZHBELARZHIK,

to je:

kratko poduzhenje
zhbéle rediti,
in s' njimi prav ravnati.

Is lašnih skufšin spisal v' nemškim, in tudi
v' krajnski jesik preštavit dal

JURI JONKE,

Zbermošniški fajmašter na Kozhevlom, in so-ud
zefarške krajeve krajnske kmetijske družbe.

V' Ljubljani.
Natisnil Joshef Blasnik.
1836.

Prva in druga izdaja Kranjskega čebelarčka

Leto 1845. — Poljski čebelar Jan Dzierzon (1811—1906), ki je več let čebelaril v kladah, podedovanih po očetu, je začel izdelovati panje s pre-mičnimi letvicami, ki so se opravljali od zadaj. Letvice so bile sprva v panju nameščene počez in opremljene s satnimi začetki, na katerih so začele potem čebele graditi satje. Pred odvzemom iz panja je bilo treba le ob straneh satje odrezati (ločiti) od sten. Kakor vemo, vsa ta reč pravzaprav ni bila nikaka novost (Prokopovič, Fr. Hubert in še drugi!). toda tokrat se je temeljito uveljavila na vsej črti. Dzierzon je namreč dobro vedel, kaj dela in kaj ima v roki. Prepričan o prednosti in daljnosežnosti svojega izuma je ta svoj panj z besedo in peresom povsod in ob vsaki priložnosti goreče pri-poročal in dosledno zagovarjal. Panj so kmalu začeli izpopolnjevati, pred-vsem so letvice nadomestili s popolnimi satniki (Berlepsch!). Dzierzonov panj s satniki je povzročil pravcati preobrat v čebelarjenju. In z njim začenja čebelarstvo novo dobo. Dzierzon je med drugim dokazal (1852) tudi deviško rodnost matic (partenogenezo), a tudi sicer je pri čebelah marsikaj razjasnil in postavil na pravo mesto.

Istega leta (1845) je pričel izhajati tudi nemški čebelarski list »Bienen-zeitung«, ki se je kmalu razvil v vodilni evropski čebelarski časopis. Med dopisniki iz naših krajev so bili kočevski župnik Jurij Jonke, graščak Rothschild ter pozneje njegov sin, čebelarski trgovec Emil Rothschild.

Krajnski
Z h b e l a r z h i k,

to je:

kratko poduzhenje
zhbéle rediti,
in s' njim prav ravnati

Is devet in tridesetletnih skufšin spisal v' nemškim, in
tudi v' krajnski jesik po L. P. preštavit dal

JURI JONKE,

nekdanji zbermošniški fajmašter na Kothérskem in so-ud
zefarške krajeve krajnske kmetijske družbe.

Drugi, popravljen in slo pomnožen natis.

V' Ljubljani, 1844.

Natisnjen in naprotaj per shlahtninu Kleinmayrja

Bienenzeitung in pa vsakoletna zborovanja nemških in avstrijskih čebelarjev (Wanderversammlung), redno združena s čebelarско razstavo, so mnogo pripomogla, da se je Dzierzonov izum tako uspešno in naglo uveljavil.

Leto 1850. — Prvi poskusi z novodobnimi panji na Slovenskem. Pagliaruzzi (1820—1884), župan v Kobaridu na Tolminskem in goriški deželni poslanec, je začel čebelariti v domačih, a po Dzierzonovih načelih preurejenih panjih. Ta novi kobariški ali Pinčev panj je bil nekaj višji od navadnega kranjiča ter prvotno opremljen samo s podolžnimi letvicami, pozneje so jih napolnili polagoma s celimi satniki, in sicer v dveh vrstah po devet. Izven Tolminskega pa Pinčev panj ni prodr.

L. L. Langstroth (1810—1896) v Oxfordu, Ohio, ZDA, ameriški Dzierzon, je uvedel nov panj s premičnim satjem v široko-nizkih satnikih in z opravljanjem od zgoraj. Njegov panj, deloma malenkostno spremenjen, se je razširil po vsem svetu razen v Srednji Evropi in pa seveda — v Sloveniji! Vendar tudi tod že vse bolj izpodriva nemške panje »Hinterladerje«.

Leto 1852. — Je rojstno leto satnika! Šele »čebelarški baron« A. Berlepsch (1815—1877), sprva hud nasprotnik, pozneje pa goreč zagovornik Dzierzonovih »novosti«, je z izpopolnitvijo preproste letvice v satnik šele pripomogel Dzierzonovemu panju do prave veljave. Sicer pa je Berlepsch znan zlasti po svojem izreku o velikem pomenu teorije. Še dandanes ga mnogi ponavljajo: »Učite se predvsem teorije, sicer ostanete praktični šušmarji svoj živi dan!«

Leto 1853. — Avstrijska statistika tega leta izkazuje za Kranjsko 76.000, za Primorsko 19.500, za Koroško 32.800 in za Štajersko 75.000 panjev čebel.

Leto 1854. — V »Umnem kmetovanju in gospodarstvu« škocjanskega fajmoštra Janeza Zalokarja je 20 strani prav jedrnatih navodil za čebelarje in posebej še navodila za mesečna opravila pri čebelah. Na koncu knjiga v »Popisu kranjske dežele, kar v kmetijstvo sega« pove, da... je bila nekdanj morda kranjska čbelarija edina v avstrijskih deželah. Na Dolenjskem je začela pojemati... vendar je še zmiraj na Kranjskem več od 100.000 panjev in se v boljših letih kacih 10.000 centov medu in 1.600 centov voska iz dežele proda.

Leto 1855. — Tudi dr. Janez Bleiweis, znameniti »oče slovenskega naroda« v svoji Zgodovini c. kr. Kranjske kmetijske družbe ceni, da premore kranjska dežela v dobrih letinah 100.000 »ulov«.

Leto 1857. — Bohinjski čebelar Luka Porenta (1823—1882) je začel s poskusi v svojih preurejenih (dzierzonovanih) podolžnih kmečkih panjih (kranjičih). Porentovec je dobro prestal večletno preizkušnjo. Kmetijska družba kranjska ga je priznala kot najprikladnejšo panjsko obliko za naše takratne razmere ter je v petih letih do 1875 razdelila med čebelarje okoli 500 takih panjev. Bili pa so tudi na prodaj pri trgovcu z leseno robo Mihaelu Pakiču v Ljubljani za vodo (v Kresiji!). Svoj panj je Porenta

opisal v »Novicah«. »Novi kranjski panj po Dzierzonovi osnovi (1875)«. Spis so tudi ponatisnili v posebni knjižici, ki jo je kmetijska družba povečini brezplačno razdelila po deželi.

Rojstno leto satnice. Mizarski mojster Johann Mehring (1816—1878) je sestavil pripravo za stiskanje satnic. Prve kalupe je izrezal iz lesa, pozneje mu je zlatarski delavec Schober izdelal kovinske. Svoj uspeh je razglasil v *Bienenzeitung*, naslednje leto pa je prve satnice razstavil na zborovanju nemških in avstrijskih čebelarjev v Stuttgartu (1858). S tem je zopet zrasla vrednost Dzierzonovega panja. Izdelovanje satnic pa je še dalj časa ostalo izredno zamudno opravilo.

Leto 1858. — Kmetijska družba kranjska v Ljubljani je prejela iz Gradea prva dva panja s satniki (dzierzonovca), preurejena po zamisli lekarnarja Nachtmanna iz Hartberga na Zgornjem Štajerskem. Izročila ju je naprednemu čebelarju in sadjarju Dularju v Velikih Škrjančah pri Novem mestu, da bi ju preizkusil. O uspehu nimamo podatkov, ker je del čebelarskega arhiva bivše Kmetijske družbe izginil. Tudi o morebitnih posnemalcih ni sledu, pač znamenje, da se naši čebelarji za takšne panje niso posebno ogrevali. Očitno so jim bili preveliki, pretežki, prenerodni in za prevažanje neprikladni, predvsem pa nedvomno predragi.

Leto 1862. — Po uspešnih poskusih s prvimi preurejenimi kranjiči sta začela župnik Janez Sumper in učitelj Tom. Kuhler, oba iz Skočidola pri Podravljah na Koroškem, izdelovati in priporočati svoj izdelek, skočidolski panj. Opremljen je bil s trioglatimi letvicami, ki so ležale v panju po dolgem, le zadaj so bile zaključene z navpično letvico, da čebele niso lepile satja na zadnjo končnico. Sumerjev opis panja z navodili za čebelarjenje v njem je leta 1871 izdala Mohorjeva družba v Celovcu pod naslovom »Slovenski bučelarček«.

To leto so poslali tudi prve čebelje družine italijanske pasme iz Anglije v Avstralijo. Prve družine nemške temne čebele so šle tja že nekaj desetletij prej.

Leto 1865. — Avstrijski major František Hruška (1819—1888) je na zborovanju nemških in avstrijskih čebelarjev v Brnu na Moravskem razkazal svoj epohalni izum — točilo za med. S tem je bila zaključena vrsta poglavitnih in za napredno čebelarstvo nujno potrebnih izumov.

Na seji naravoslovnega društva v Brnu je čebelar in menih Gregor Mendel (1822—1884) poročal o zakonih dednosti, do katerih je prišel po večletnem trdnem delu s križanjem rastlinskih, a deloma tudi živalskih vrst. Njegov nauk, mendelizem, je velikega pomena tudi za čebelarsko vedo in čebelarstvo sploh. Ostal pa je pozabljen in šele na prelomu stoletja so naravoslovci Correns, Tschermack in de Vries spoznali njegovo pravo vrednost ter ga priznali.

Leto 1866. — Stotnik J. Hata iz Mengša je poslal prve družine naših čebel na Moravsko. Naročil jih je Libor Morbitzer iz Roubanine, ki sodi med prve in najbolj goreče prijatelje ter zagovornike naše sivke.

(Še pride)

VARSTVO RASTLIN PRED BOLEZNIMI IN ŠKODLJIVCI TER VARSTVO ČEBEL PRED KEMIČNIMI SREDSTVI ZA VARSTVO RASTLIN

V 36. številki Ur. lista SR Slovenije z dne 29. decembra 1965 je bil objavljen Zakon o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci, 17. člen tega Zakona vsebuje tole važno določbo za varstvo naših čebel pred zastrupitvami:

»Kemična sredstva za varstvo rastlin se uporabljajo na način, ki ni škodljiv za čebele.

Republiški sekretariat za gospodarstvo izda o tem podrobnejše predpise.«

V zvezi z napovedjo v 2. odstavku navedenega člena je izdal nato republiški sekretar za gospodarstvo zadevno odredbo, ki je bila objavljena v 6. številki Ur. lista SR Slovenije dne 10. marca 1966. Zaradi njene važnosti in da bi jo mogli čebelarji uporabljati, jo priobčujemo v celoti.

»Odredba
o varstvu čebel pred kemičnimi sredstvi
za varstvo rastlin

1

Kemična sredstva za varstvo rastlin, ki so škodljiva za čebele, se ne smejo uporabljati na sadnem drevju in na drugih kmetijskih kulturnih rastlinah, kadar cvetijo. Ta prepoved ne velja za krompir, vinsko trto in hmelj.

Kot čas cvetenja se šteje čas od odpiranja cvetov do odcvetenja.

2

Pred uporabo kemičnih sredstev v sadovnjakih mora biti odstranjena podrast, če je v cvetju.

Če zaradi vremenskih ali tehničnih ovir podrast v cvetju ni mogla biti odstranjena, pa se morajo kemična sredstva kljub temu uporabiti, morajo lastniki zemljišč (posestniki) obvestiti čebelarje, ki imajo čebele na pasiščih, oddaljenih do 3 km, o uporabi kemičnih sredstev najmanj 48 ur pred pričetkom uporabe.

3

Raztreseni in razliti ostanki kemičnih sredstev se morajo odstraniti oziroma jih je treba napraviti neškodljive za čebele.

4

V oddaljenosti do 30 m od čebelnjaka se ne smejo uporabljati kemična sredstva, razen v primeru, če so čebelarji obveščeni o nameravani uporabi vsaj 24 ur pred uporabo kemičnih sredstev.

5

Če je zatiranje rastlinskih bolezni in škodljivcev neogibno potrebno, sme za kmetijstvo pristojni upravni organ občinske skupščine izjemno dovoliti, da se določba 1. točke te odredbe ne uporablja. Posestniki morajo o nameravani uporabi kemičnih sredstev obvestiti najmanj 48 ur pred uporabo kemičnih sredstev čebelarje na pasiščih, ki so oddaljena do 3 km.

6

Z dnem, ko začne veljati ta odredba, preneha veljati odredba o zaščiti čebel pri škropljenju rastlin in sadnega drevja Ur. list LRS št. 16 — 62/54).

7

Ta odredba začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS, št. 320 /C-020/66.

Ljubljana, dne 2. marca 1966.

Namestnik rep. sekretarja
za gospodarstvo

Peter Vujec l. r.«

Zveza čebelarskih društev za Slovenijo je zaradi velike važnosti teh predpisov že od začetka sodelovala s strokovno in pravno službo pri Republiškem sekretariatu za gospodarstvo. Sestavila je tudi osnutke zadevnih predpisov in jih predložila pristojni republiški službi. Snov za reševanje te problematike je zajemala iz domačih izkušenj ter iz doslej izdanih predpisov na tem področju doma in v zamejstvu. Svoje predloge je utemeljevala tudi s splošnimi ugotovit-

vami glede vzrokov za nastanek tovrstnih škod, o čemer je razpravljala tudi XX. mednarodni čebelarški kongres v Bukarešti.

V zadnjih letih, zlasti v letu 1965, je bilo zopet precej večjih zastrupitev čebel, in sicer zaradi zastrupljene cvetoče podrasti v sadovnjakih in sadnih plantažah, čeprav je izdal Republiški sekretariat za kmetijstvo in gozdarstvo aprila 1965 ustrezna navodila občinam. Ponemkod so se vodstva plantaž in čebelarji sporazumeli za odškodnino. Drugod pa predstavniki družbenih sadnih plantaž niso marali nič slišati o kaki odškodnini in je prišlo do tožb, ki še vedno niso končane. Upamo, da v prihodnje ne bo prišlo do večjih škod zaradi cvetoče podrasti, ker mora biti pred uporabo kemičnih sredstev odstranjena — pokosena. Če pa zaradi objektivnih razlogov ne bi mogla biti odstranjena, morajo pa posestniki nasadov o tem obvestiti čebelarje najmanj 48 ur pred začetkom uporabe. Določeno je torej točno, kdo mora koga obvestiti in kdaj. Važni so dobri medsebojni stiki in obveščanja med sadjarji in čebelarji. Ugotoviti moramo namreč, da so vse prej navedene škode nastale predvsem zaradi tega, ker čebelarji sploh niso bili predhodno obveščeni o uporabi kemičnih sredstev.

Najbolj nevarna je v sadovnjakih in sadnih plantažah cvetoča podrast spomladanskega žafran in regrata.

Spomladanski žafran raste zlasti v starejših sadovnjakih in ga zaradi nizke rasti dejansko ni mogoče odstraniti — pokositi. Cvete v času, ko gre h koncu zimsko škropljenje. Čebele ga ob dnevih, ko je dovolj toplo, rade obiskujejo. Če je potrebno uporabljati kemična sredstva ob takih toplih dnevih, potem je treba čebelarje obvestiti, da čebele ali zaprejo ali pa jih prepeljejo. Ker čebelje družine ob tem času še niso dovolj razvite, jim taka zapora za en ali dva dni mnogo ne škoduje. Treba pa je poskrbeti za vodo, ki jo nalijemo v pitalnike.

Drugačna je zadeva s cvetočim regratom. Razmere čebelje paše se vzporedno z napredujočim kmetijstvom stalno slabšajo. Še najbolj zanesljivi sta pozna spomladanska in zgodnja poletna paša. Zaradi tega usmerjajo zadnji čas čebelarji v zamejstvu severno od Slovenije razvoj čebeljih družin tako, da so ob cvetenju regrata že zelo živalne in naberejo, če je ugodno vreme, toliko, da

nekateri tudi že točijo prvi med z regrata. Če posestniki nasadov iz enega ali drugega vzroka ne bi uspeli pokositi cvetočih regrat, potem si lahko pomagajo tudi na ta način, da škropijo take predele v popoldanskih urah, ko regrat že zapre cvetoče glavice.

Če pomislimo, da je že po naravi pogojeno sožitje med žužkokvetnim rastlinstvom in žuželkami opravevalkami, je toliko bolj razumljivo, da so potrebni tesni stiki tudi med posestniki sadovnjakov, sadnih plantaž in raznih poljskih kultur ter čebelarji. Zato se nikakor ne bi smelo dogajati, da so uslužbenec nekaterih družbenih podjetij, ko je prišlo med njimi in čebelarji zaradi zastrupitev čebel do prerekanj, zavrnil čebelarje, da s svojimi zahtevami ne bodo uspeli, češ mi smo družbeno podjetje, vi ste pa privatni čebelarji. Taki očitki prav gotovo niso na mestu in lahko samo škodujejo.

Važna je tudi določba v 3. točki odredbe, po kateri je treba raztresene in razlite ostanke kemičnih pripravkov odstraniti oziroma jih napraviti za čebele neškodljive. V zvezi s to določbo moramo opozoriti čebelarje na to, da imajo stalno napajališča za čebele v redu, ker potem žival ne išče vode po zastrupljenih mlakužah. Kjer napajališča niso stalno v redu, iščejo čebele vodo tudi drugod, torej tudi po mlakužah, ki so bile med škropljenjem zastrupljene, še preden so jih utegnili po končanem delu odstraniti. Vsem škodam se bo torej le težko izogniti. Saj bo npr. v nasadih, v katerih bodo sicer pokosili cvetočo podrast, prav gotovo preostalo še nekaj cvetoče pritlehne bele deteljice, na kateri se bodo čebele še nekaj časa po škropljenju zastrupljale. Torej s takšnimi škodami, ki nastajajo lahko kljub vsej pazljivosti in ki so navadno malenkostne, je treba vedno računati.

Nova je tudi določba v 4. točki odredbe, da se kemična sredstva v oddaljenosti do 30 m od čebelnjaka ne smejo uporabljati, razen takrat, če so čebelarji obveščeni vsaj 24 ur pred nameravano uporabo. Ta odločba je važna zlasti zaradi tega, ker se kaj lahko zgodi, da nevestni škropilci zastrupijo čebelja napajališča v bližini čebelnjaka. Čebelar, ki je obveščen o takem škropljenju, bo poskrbel, da se po opravljeni uporabi kemičnih sredstev okolica čebelnjaka spet uredi in očisti.

Vsekakor pomeni zadevna varstvena določba v uvodoma omenjenem zakonu in določbe v odredbi o varstvu čebel pred zastrupitvami napredek v naši agrarni zakonodaji. Tovrstnih škod se bomo čebelarji obvarovali zanesljivo le takrat, če bomo povsod ustvarjali in vzdrževali dobre stike s sadjarji. Seveda je tudi interes sadjarjev, da so v dobrih odnosih s čebelarji, k čemur jih ne sili samo izdana odredba, temveč tudi nujno potrebna, čim intenzivneje opravljena oprashi tev cvetočih nasadov.

Ce se bodo kljub vsemu temu čebele le še zastrupljale, potem naj čebelarji takoj prijavijo take primere pristojnih občinskih kmetijskih inšpektorjem s pozivom, da čimprej organizirajo komisijski ogled in ocenitev škode. K tej komisiji pritegnite vedno tudi predstavnika krajevne čebelarске organizacije. Znaki zastrupitve so:

nekaj čebel ostane zunaj, zastrupljene čebele zapuščajo panj, se razlezajo po bradi in naletni deski ter padejo na tla, kjer ležejo še kratek čas, dokler ne obležijo postrani ter se začnejo tresti s krili in nogami, iztegnejo jeziček in umirajo. Noge imajo skrotovičene. Zastrupljene čebele, ki so došle na panj, nosijo s seboj strup na svojem dlakastem telesu, na pelodu in v medičini. Zaradi tega ne odmirajo samo zunaj zastrupljene čebele, temveč tudi mladičice v panju in starejše žrke, ki jih hranijo zastrupljene mladičice. Vse navedene znake in opažanja je treba upoštevati pri ugotavljanju višine škode.

Valentin Benedičič

KAJ BI MORALI VEDETI IN UPOŠTEVATI NASI ČEBELARJI-PREVAŽEVALCI

Na letošnjih občinih zborih čebelarских društev so se udeleženci zlasti v krajih, kamor pripeljejo čebele na pašo, pritoževali, da je pri prevažanju čebel precej nejasnosti, kar povzroča večkrat nered in nepotrebno nejevoljo in trenja med domačimi čebelarji in čebelarji-prevaževalci. Nekateri prevaževalci ne poznajo in tudi ne upoštevajo dovolj temeljnih veterinarskih predpisov o preprečevanju širjenja čebeljih kužnih bolezni pri prevažanju. Zaradi tega prihaja tudi do sporov s pri-

stojnimi veterinarskimi organi. Sicer pa so pokazali udeleženci občinih zborov na splošno dovolj razumevanja za gospodarno izkoriščanje izdatnih, zlasti gozdnih paš.

Pri obravnavanju te problematike si moramo biti na iasnem, da je treba izkorističati razpoložljive čebelje paše čim gospodarnejše; da je treba preprečevati širjenje čebeljih bolezni tudi pri prevažanju; dalje, da je prevažanje na dobre čebelje paše važen biološki način zatiranja čebeljih bolezni, ki v izdatni meri dopolnjuje zdravljenje s kemičnimi sredstvi oziroma z antibiotiki (naravnimi zdravili). Navedene činitelje so upoštevali tudi udeleženci posveta o čebeljih boleznih dne 24. februarja 1964, ki jo je sklical na pobudo naše Zveze glavni veterinarski inšpektor pri Republiškem sekretaratu za kmetijstvo in gozdarstvo. V smislu sklepov na tej konferenci je bil pripravljen tudi nov osnutek okrožnice o preprečevanju čebeljih bolezni pri prometu s čebelami. Ta okrožnica naj bi nadomestila okrožnico št. VIII-18/5 z dne 24. maja leta 1954, ki jo je izdala Republiška veterinarska inšpekcija in je še vedno v veljavi.

V naslednjem bom obravnaval najprej nekatere veterinarske določbe v navedeni še vedno veljavni okrožnici, ki se nanašajo na prevažanje čebel; dalje nekatere določbe v pripravljenem osnutku nove okrožnice, ki naj bi nadomestila orešnico; nato pa še ustrezne zadevne predpise tehnične narave v avstrijski Štajerski, ker mi še nimamo takih predpisov, in končno še naše običaje, ki so se doslej uveljavili v prevaževalski praksi.

Okrožnico št. VIII-18/5, s katero se ureja promet s čebelami, je izdala dne 24. maja 1954 Republiška veterinarska inšpekcija. Povod za izdajo te okrožnice je bilo odkritje čebelje pršice januarja leta 1954 v Mežiški dolini. Z okrožnico so bili potem seznanjeni med drugim tudi Zvezna veterinarska uprava v Beogradu, Uprava za veterinarsko službo v Zagrebu in Železniško transportno podjetje v Ljubljani.

Ta okrožnica zahteva, da mora javiti čebelar-prevaževalec pristojnemu občinskemu veterinarskemu inšpektorju, če želi peljati čebele na pašo. Ta ali pa pooblaščen čebelarski preglednik pregleda nato njegove čebele. Če ugotovi čebeljo bolezen (pršičavost ali hudo gni-

lobo čebelarje zelega) ali pa če je podan sum na kužno čebeljo bolezen, postopa po zadevnih predpisih in odredi tudi zaporo. V negativnih primerih pa izda občinski veterinarski inšpektor potrdilo, da so čebele zdrave. Železniške in kamionske postaje ne smejo prevzemati čebel na prevoz brez veterinarskega potrdila o pregledu in zdravstvenem stanju v mestu porekla. Ponovni pregled panjev na postajah pri nakladanju in razkladanju ni potreben. Lastnik čebel je dolžan obvestiti občino, kamor namerava prepeljati čebele, in predložiti veterinarsko potrdilo o zdravstvenem stanju čebel. Potrdilo o zdravstvenem stanju čebel velja šest mesecev in mora stalno spremljati čebele do povratka v domači čebelnjak. Če je bila med prevažanjem na pasiščih ugotovljena pršičavost ali pa huda gniloba čebelarje zalege, izgubi potrdilo veljavnost pred potekom šestmesečnega roka. Nosečnost ne pride v poštev. Če bi pripeljal čebelar čebele brez potrdila, da so zdrave, se postopa potem proti njemu po predpisih, to je, da se čebele ali vrnejo v domači kraj ali pa da se zdravijo na pasišču, če se ugotovi bolezen. Poleg tega se uvede kazenski postopek. To so glavne določbe, ki jih vsebuje navedena okrožnica in ki bi jih moral poznati vsak prevažalec.

V osnutku okrožnice, ki naj bi nadomestila prejšnjo, so predvidene za prevažanje izven domovne občine med drugimi tudi sledeče določbe:

1. na pršičavost morajo biti čebele pred prevozom ali mikroskopsko pregledane ali pa preventivno plinjene s folbeksom najmanj petkrat v enotedenskih presledkih. Vzorec za mikroskopski pregled je treba vzeti od zimskih mrtvic. Plinjenje morajo izvršiti pooblaščen čebelarski pregledniki.

2. na hudo gnilobo čebelarje zalege morajo biti čebele pregledane pozneje, ko matice že zalegajo. Pregled izvršijo čebelarski pregledniki. V sumljivih primerih izrežejo ustrezne koščke zaleženega satja in ga pošljejo prek občinskega veterinarskega inšpektorja bližnjemu veterinarskemu zavodu v mikroskopsko preiskavo.

3. potrdilo o zdravstvenem stanju velja šest mesecev. Vsebovati mora naslov prevažalca in število čebeljih družin namenjenih za prevoz.

4. občinske skupščine zavrnejo prijave čebel na pašo samo takrat, če je kraj zaradi čebeljih kužnih bolezni pod zaporo ali pa če se je nakopičilo preveč panjev na enem kraju. V tem zadnjem primeru jih je treba preusmeriti v drug, še ne dovolj zaseden kraj.

Udeleženci konference so se zedinili v tem, da je petkratno preventivno plinjenje enakovredno mikroskopskemu pregledu zaradi izredne učinkovitosti folbeka (98—100 %). Taka odločitev ima svoje zagovornike tudi zaradi tega, ker je pršičavost v začetnem razvoju že od aprila dalje težko ugotoviti. Preventivno plinjenje s folbeksom ni brez pomena tudi zato, ker ubija čebelarje krplje ter na splošno ugodno vpliva na razvoj družine. Medtem ko je pršico v začetnem razvoju mikroskopsko težko ugotoviti, jo s petkratnim preventivnim plinjenjem v tem stadiju prav zanesljivo uničimo. Za zdravljenje čebel je ta rešitev brez dvoma boljša, za čebelarje pa tudi precej cenejša, ker stanejo zdravila za zdravljenje posamezne družine pri petkratnem plinjenju le 90 starih din.

Poglejmo še, kaj določa glede razporejanja čebel prevažalcev na pasiščih štajerski čebelarski zakon iz leta 1956, objavljen v Steirischer Imkerbote št. 10 in 11 leta 1962. Prevažanje čebel na pašo krajevno in časovno ni omejeno, če sta domače čebelarje stojišče in kraj, kamor se nameravajo prepeljati čebele na pašo, brez čebeljih kužnih bolezni.

Da bi se preprečila škoda domačim čebelarjem s kopičenjem čebel na enem kraju, se morajo postaviti čebele prevažalcev v zadostni razdalji od naseljenih domačih čebelnjakov. Praviloma se sme postaviti do 50 družin v zračni razdalji 500 m, nad 50 družin pa 1000 m od najbližjega naseljenega domačega čebelnjaka. Za manjše razdalje se prevažalci lahko sporazumejejo z domačimi čebelarji.

Prevažalec lahko postavi čebele na tuje zemljišče samo z odobritvijo lastnika zemljišča. Privoljenje lastnika sosedovega zemljišča je potrebno le v primeru, če je razdalja med izletno stranjo čebelnjaka — stojišča in mejo sosedovega zemljišča manjša od 25 m.

Podobno kakor pri nas morajo tudi avstrijski čebelarji o nameravanem dovozu čebel prej pisмено obvestiti občinski urad, ki je pristojen za kraj, kamor

jih nameravajo postaviti, in sicer proti potrdilu, da so čebele zdrave. Tudi pri njih stalno spremlja prevaževalce na pašo potrdilo o zdravstvenem stanju čebel. Vzorce za preiskavo na pršičavost morajo prevaževalci vzeti od zimskih mrtvic pred prvim pomladanskim trebilnim izletom. Čebele morajo biti tudi jamstveno zavarovane proti škodam, ki lahko nastanejo zaradi njih pri ljudeh, živalih in stvarnih vrednostih.

Stojišča čebelarjev prevaževalcev morajo biti na obeh straneh oddaljena po 100 m od stojišč drugih prevaževalcev. Izletna stran stojišč mora biti oddaljena najmanj 200 m od že stoječih panjev prevaževalcev. O manjših razdaljah pa se morajo sporazumeti prevaževalci-sosedje med seboj. Na gozdni paši morajo biti izletne strani stojišč oddaljene najmanj 10 m, na ajdovi pašni ali pa na otavi pa 50 m od javnih poti.

Čebele morajo biti pod nadzorstvom. K nadzorstvu spada zlasti skrb za čebelje napajališče. Vsak čebelar-prevaževalec mora imeti na svojem čebeljem stojišču razločno označeno svoje ime, bivališče in število postavljenih panjev.

Kaj pa naši čebelarski običaji pri prevažanju? Ali in v koliko so se že izoblikovali?

Pri prevažanju čebel na paše sodelujejo pri nas torej občinske veterinarske inšpekcije glede izvrševanja zdravstvenih predpisov; kmetijske inšpekcije glede načrtnega razporejanja čebel za racionalno izkoriščanje čebelje paše in čebelarske organizacije, ki s svojimi čebelarskimi pregledniki in z dejanskim razporejanjem čebel nosijo glavno breme. Čeprav imajo pri vsem tem čebelarske organizacije glavno breme pri tem delu, pa to sodelovanje doslej še ni zabeleženo v nobeni okrožnici pristojnih organov. Tudi pri nas se večina čebelarjev navadno najprej dogovori z lastnikom zemljišča za prostor, kamor nameravajo postaviti čebele. To je brez dvoma prva stvar, ki bi jo moral urediti vsak prevaževalec. Navadno se čebelarji ob tej priložnosti sporazumejo glede dovoza čebel tudi s krajevno čebelarsko družino. Ko je izbran prostor, prijavijo dovoz čebel navadno mimo občine neposredno na čebelarsko društvo. Čebelarska društva pa napravijo navadno skupaj s predstavniki svojih čebelarskih družin dokončno razporeditev, pri čemer upoštevajo po možnosti tudi želje,

ki so jih prevaževalci navedli v svojih prijavah glede prostora. To delo opravljajo društva navadno sporazumno z občinsko veterinarsko in kmetijsko inšpekcijo. Pri lastniku zemljišča, na katerem so postavljene čebele, pusti prevaževalec potrdilo o zdravstvenem stanju čebel, tako da je vsak čas pri rokah ob morebitni kontroli, ki jo opravlja občinska veterinarska inšpekcija neposredno ali pa prek čebelarskih preglednikov.

Za delo, ki ga opravljajo društva pri razporejanju čebel na pasiščih, zaračunajo ustrezno — nizko odškodnino za zamudo časa. Občni zbor Zveze leta 1965 je priporočil za to pobiranje enotnega zneska po 20 starih din za vsak pripeljan panj.

Nekatere sicer bolj redke občinske kmetijske inšpekcije pa ne sodelujejo s čebelarskimi društvi in jim celo odrekajo pravico razporejanja panjev na pasiščih. Tako stališče je napačno in tudi škodljivo, ker povzroča zmedo in spore pri tem delu. Tak odnos je tudi v nasprotju z našim družbenim razvojem, saj prevzemajo zdaj podobne naloge družbene organizacije. Kmetijske inšpekcije same tudi ne morejo biti kos tem nalogam predvsem zato, ker nimajo ljudi za to delo in ker so v teh stvareh premalo doma. Prava naloga kmetijske inšpekcije je, kakor že ime samo pove, predvsem inšpekcijske narave, to je, da posreduje, če bi bila društva pri tem delu na kakršenkoli način ovirana in ga zaradi tega ne bi mogla pravilno opraviti.

Praksa je pokazala, da je pravilno, če opravljajo glavno delo pri razporejanju čebel na pasiščih čebelarska društva s sodelovanjem čebelarskih družin in pristojne inšpekcijske službe. Društva gledajo namreč na te stvari bolj široko in je tako lažje uresničiti racionalno izkoriščanje izdatnih čebeljih paš. Umestno bi bilo, da bi društva napravila pašni kataster čebeljih paš v svojem delovnem okolišu. Tak pašni kataster naj bi bil osnova za načrtno razporejanje stojišč čebelarjev-prevaževalcev med seboj in med čebelnjaki domačih čebelarjev.

Zaključujem z željo, da bi ta prispevek pomagal uvajati med našimi čebelarji dobre čebelarske običaje v korist preprečevanja čebeljih bolezní in načrtnega razdeljevanja pasišč.

Valentin Benedičič

VABILO

na XV. redni letni občni zbor Zveze čebelarских друštev za Slovenijo, ki bo dne 8. maja 1966 ob 8.30 uri v Ljubljani v dvorani Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje, Miklošičeva 24.

Dnevni red:

1. Otvoritev občnega zbora, imenovanje zapisnikarja, volitev treh članov delovnega predsedstva, dveh overovateljev zapisnika, tričlanske verifikacijske komisije, petčlanske kandidacijske in tričlanske volilne komisije, če bodo tajne volitve.
2. Poročilo upravnega odbora: predsednika, blagajnika in urednika.
3. Poročilo nadzornega odbora.
4. Razprava o poročilih.
5. Predlog o razrešnici.
6. Spremembe Zvezinih pravil.
7. Volitev predsednika in 12—14 članov izvršnega odbora in treh članov nadzornega odbora ter predsednika in treh članov častnega razsodišča.
8. Sprejem načrta delovnega programa in proračun za leto 1966.
9. Odlikovanje z redom Antona Janše I. stopnje.
10. Sestava programa za spominsko obdobje 200-letnice Janševe smrti leta 1975.
11. Predlogi in pritožbe članov.
12. Razno.

Če občni zbor ne bo sklepčen ob določeni uri, bo po 13. členu Zvezinih pravil čez pol ure na istem mestu in z istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki bo veljavno sklepal ob vsakem številu navzočih delegatov.

Društva naj pošljejo morebitne predloge in pritožbe za občni zbor upravnemu odboru Zveze vsaj 7 dni pred občnim zborom. Delegatom naj izdajo poverilnice. Na vsakih začetnih 50 članov imajo pravico do enega delegata. Pri tem se štejejo za člane samo tisti čebelarji, ki so plačali članarino Zvezi.

Občnega zbora se lahko udeležijo tudi drugi člani naše organizacije, ki pa imajo le pravico do razpravljanja, ne pa tudi do glasovanja.

Člani upravnega odbora, ki se bodo udeležili en dan prej seje, in delegati, ki nameravajo prenočiti v Ljubljani, naj nam to sporoče do 29. aprila, da jim bomo mogli priskrbeti prenočišča.

V Ljubljani, dne 25. aprila 1966.

Tajnik ZCDS:
Franc Cvetko l. r.

Predsednik ZCDS:
Valentin Benedičič l. r.

ZBOROVANJE LJUTOMERSKIH ČEBELARJEV

V nedeljo dne 20. marca 1966 je bil v Ljutomeru občni zbor čebelarstva društva Ljutomer. Od 70 včlanjenih čebelarjev se ga je udeležilo nad 60 čebelarjev. Iz posameznih poročil na občnem zboru je razvidno, da je društvo v minulem letu posvetilo vso pozornost izobraževanju čebelarjev. Tako je organiziralo dvodnevni seminar za izvedence čebeljih bolezni, ki so se ga udeležili poleg domačih čebelarjev tudi čebelarji s področja društev Gornja Radgona, Križevci in Murska Sobota. Dalje je bilo v poročilih navedeno, da je bila pretekla čebelarska letina zelo slaba. Zato so morali čebelarji vse leto in tudi za zimo krmiti čebele s sladkorjem. Ugotavljali smo, da posvečajo pristojni čebelarstvu vse premajhno pozornost, saj menijo, da čebelarstvo ni povezano z našim kmetijstvom in sadjarstvom. Razumevanje za čebelarstvo smo našli pri kmetijskih organizacijah, ki so poslale tudi svoje zastopnike na občni zbor, pogrešali pa smo tudi tokrat kot vedno občinskega agronoma, ki skrbi za kmetijstvo. Ni ga bilo, čeprav ga vsako leto vabimo k sodelovanju. Kot glavne naloge dela za tekoče leto so si čebelarji postavili širjenje medovitih rastlin, izobraževanje čebelarjev s predavanji, ki naj jih navajajo na sodobno čebelarjenje. Poudarili smo zlasti sodelovanje z vodnim gospodarstvom, kajti z regulacijo Sčavnice uničujejo vrbe, novih pa ne sade. Skušali bomo pritegniti neorganizirane čebelarje v svoje vrste.

Janko Belec

OBCNI ZBOR ČEBELARSKEGA DRUŠTVA TOLMIN

Dne 13. marca 1966 so se zbrali čebelarji zgornje Soške doline v Kobariду, da pregledajo delo svoje organizacije v preteklem letu in začrtajo smernice svojega bodočega razvoja.

Poleg petdesetih navzočih čebelarjev so se občnega zbora udeležili tudi tov. Martelanc kot zastopnik ZCDS, predsednik čebelarskega društva Nova Gorica in nekateri mladinci-nečlani. Po poročilu tov. Justina Podgornika o delu čebelarske organizacije v preteklem letu je sledila živahna razprava o vseh problemih čebe-

larstva na našem področju. Med drugim se je pokazalo, da je popis čebelarstva po vzorcu ZCDS koristen, saj lahko le tako spoznamo dejansko stanje našega čebelarstva. Čebelarji so razpravljali tudi o prevozu na obetajočo pasišča ter opozorili na nujnost sodelovanja čebelarskih organizacij pri tem občutljivem problemu.

Na predlog predstavnika čebelarskega društva Nova Gorica je občni zbor sklenil, da bo društvo po svojih močeh pomagalo organizirati čebelarski tabor za Primorsko. Na njem naj bi bilo strokovno predavanje, čebelarska razstava in tudi zabavni program. Precej pozornosti je posvetil občni zbor vključevanju mladine v čebelarske vrste. V zvezi s tem se je društvo že povežalo z osemletko in Bovcu in v Mostu na Soči, kjer naj bi ustanovili čebelarske krožke.

Zborovanje se je zaključilo z izrčnim predavanjem tov. Martelanca. Govoril je o spomladanskih opravilih v čebelnjaku in izven njega. Čebelarji so z zanimanjem sledili nazornemu izvajanju predavatelja, ki nam je prav lepo pojasnil, kaj vse mora čebelar znati, če želi res pravilno streči svojim čebelam.

Leon Barbič

SPOSTOVANI TOVARIS UREDNIK!

Po dolgem času se spet oglašam in pošiljam dva članka za Slovenskega čebelarja. Kar nekaj me je priganjalo, da primem za pero, čeprav imam pri vojakih malo časa, včasih celo za pisanje domačim premalo. Na straži sem razmišljal, o čem bi pisal. Odločil sem se za čebelarske spomine iz Švice. Zdaj na pomlad bom skušal priti v stik s črnogorskimi čebelarji, ker me zanima, kako je razvito njihovo čebelarstvo in s kakšnimi problemi se srečujejo. Tudi o tem bom pisal.

Slovenskega čebelarja prejemam redno vsak mesec. Predstavlja mi najljubše berilo, z veseljem pa ga prebirajo tudi moji tovariši nečebelarji. Slovencev nas je več kot polovica in list kar kroži po kasarni.

Zahvaljujem se vsem udeležencem proslave čebelarskega dne, ki so se me spomnili s kartico. Lepo pozdravljam člane uredniškega odbora, tov. Antona Verbiča, tov. Ludvika Polšeta in vse druge slovenske čebelarje.

Vojak Franček Šivic.

VP 6330/2, Pljevlje, Črna gora.

NASA RADIJSKA PREDAVANJA

Okrog 20. v mesecu so v Kmetijskih nasvetih radijska predavanja za naše čebelarje. Natačni datum lahko najdejo čebelarji v dnevnem časopisju oziroma v petkovem radijskem Delu. Objavljamo naslov predavanj za letošnje leto:

Maj — Edi Senegačnik: Gospodarsko izkoriščanje čebeljih paš s prevažanjem.

Junij — Jože Rihar: Čebelarstvo in turizem.

Junij — Slavko Raič: Kakšne koristi imamo od čebel?

Julij — Najnovejša dognanja o matičjem mlečku. Predavatelj še ni določen.

Avgust — Julij Mayer: Zaključek čebelskega leta in priprava čebel za zimo kot prvi ukrep za novo čebelsko leto.

September — Jože Rihar: Odgovori na pogosta vprašanja čebelarjev.

Program predavanj za Radijsko kmečko univerzo

Oktober — France Rome: O čebelah pozimi.

November — Edi Senegačnik: Naš čebelski naraščaj.

December — I. Tome in I. Rak: Naše štiriletnje izkušnje z nakladnimi panji — njihove prednosti.

OPOZORILO PREVAZEVALCEM CEBEL NA GORIŠKO

Na območju Šempetra, Vogrskega, zlasti pa Bilj in Mirna je v zadnjih letih več kot 300 ha družbenih nasadov breskev in hrušk. Pri izvajanju ukrepov za zaščito nasadov pred rastlinskimi boleznimi in škodljivci je tehnično skoraj nemogoče, da bi pred vsakim škropljenjem proti škodljivim insektom v celoti odstranili bujno rastočo podrast (repico in ogrščico v ravninskih nasadih hrušk ter razne cvetoče metuljnice po brežinah v breskovih nasadih).

Čebelarje prevaževalce prosimo, da upoštevajo nevarnost zastrupitve čebel predvsem v brezpašnih obdobjih pred akacijevo pašo in po njej. Ne postavljajte čebel v neposredno bližino sadnih plantaž! Meje območja, v katerem bi lahko prišlo do zastrupitve čebel so: na zapadu državna meja od Šempetra do Mirna, na jugu severno pobočje Spod-

njega Krasa do Renč, na vzhodu od Renč do Volčje Drage — železniška proga do Šempetra.

OBVESTILO

Čebelarji, ki nameravajo pripeljati čebele na akacijevo pašo na področje občine Sežana, naj do 15. maja sporoče našemu društvu, kdaj in koliko panjev nameravajo pripeljati. Le tako nam bo mogoče pravilno porazdeliti in dobro izkoristiti akacijevo pašo, obenem pa se bomo izognili nepotrebnim preprirom.

CD Sežana

OBVESTILO

Čebelsko društvo Ribnica obvešča vse čebelarje prevaževalce, da si prek čebelskega društva Ribnica pri skupščini občine Ribnica pravočasno priskrbe dovoljenja za dovoz čebel na pašo. V izdanem dovoljenju bodo dobili čebelarji označen kraj, kamor bodo lahko pripeljali čebele. Če bo zamedila hoja, bo lahko stekla vsa organizacija pravočasno in hitro, tako da bodo čebelarji že vedeli, kam lahko postavijo panje.

Opozarjamo vse tiste čebelarje prevoznike, ki so v letu 1964 in 1965 pripeljali svoje čebele brez dovoljenja oziroma brez vednosti čebelskega društva Ribnica, da čimprej uredijo svoje obveznosti do društva, ker jim sicer ne bomo posredovali dovoljenja. Prošnjam je treba priložiti potrdilo o zdravstvenem stanju čebel. Pošljite jih društvu v Ribnico št. 35 (na glavnem trgu).

Brez dovoljenja ne more noben čebelar pripeljati svojih čebel na pašo. Proti takim bo moralo nastopiti društvo po obstoječih predpisih. Ti ukrepi so potrebni, da se onemogoči nered in zmešnjava, ki je nastala v letih 1964 in 1965, in odstrani vsakršna nevarnost glede čebeljih kužnih bolezni.

ČD Ribnica

OBVESTILO

Čebelska družina Ruše obvešča vse prevaževalce, ki vozijo čebele v gozdno pašo na njeno območje, da je sestavila kataster pasišč, po katerem bo razmeščala na pašo pripeljane čebele. Kdor namerava pripeljati čebele na pašo, se mora predhodno javiti družini, ki mu bo določila pasišče.

JOŽE BAJC

Lani je 14. avgusta tragično preminil član naše družine Jože Bajc. Rodil se je 3. februarja 1906 na Površju pri Raki. Ze v rani mladosti je imel veselje do čebel. Čebelaril je od leta 1929 do 1941, ko ga je okupator izselil v Nemčijo.

Po končani vojni se je vrnil domov kot invalid. Le s težavo je obnovil svoje nekdanje čebelarstvo. Bil je prvi pobudnik za čebelarsko organizacijo ter potem od leta 1949 delaven član družine na Raki. V odboru je opravljal razne funkcije. S svojim znanjem, izkušnjami in z nasveti je pomagal predvsem mlajšim čebelarjem. Posebno se je zanimal za vzrejo matic. Marsikatero čebeljo družino svojih prijateljev je rešil z mladimi maticami. Za vsestransko delovanje je bil tudi odlikovan z redom Antona Janše III. stopnje.

S težkim srcem smo se čebelarji poslavljali od Jožeta. Spomin nanj pa bo vedno ostal med nami. Dobro se zavedamo, da smo izgubili človeka, ki ga bomo le težko nadomestili.

Čebelarska družina Raka

ANTON SPEC

Po kratki bolezni je je dne 24. januarja 1966 umrl naš član in dolgoletni predsednik čebelarske družine v Kozjem Anton Spec. Rodil se je 6. junija 1887 v Sevnici. Po poklicu je bil sodnijski uslužbenec. Služboval je najprej v Sevnici, nato tri leta v

Gradcu, od tam pa prišel leta 1910 v Kozje. Tu je služboval razen štirih let prve svetovne vojne do leta 1937, ko je bil upokojen. Pokojnik je čebelaril že doma v Sevnici. Ko si je leta 1932 zgradil blizu Kozjega hišo, je takoj postavil

zraven tudi čebelnjak in pričel čebelariti. Čebelaril je večsah s 24 do 30 AZ-panji. Zadnja leta je zaradi starosti število družin močno zmanjšal.

V čebelarsko organizacijo se je včlanil leta 1938 in je bil njen član do smrti. Po osvoboditvi leta 1945 je takoj organiziral v Kozjem čebelarsko družino. Bil je njen predsednik do leta 1964, ko zaradi starosti kljub prigovarjanju članov ni hotel več prevzeti te funkcije. Kot predsednik čebelarske družine si je prizadeval na opustošenem Kozjanskem spet vzpostaviti čebelarstvo. Vsakomur je rad pomagal z nasveti in začetniku tudi s kakim rojem. Za njegovo dolgotrajno in vestno ter požrtvovalno delo za napredek čebelarstva ga je čebelarsko društvo v Celju spomladi leta 1965 odlikovalo.

Vsi prijatelji in čebelarji ga bomo ohranili v najlepšem spominu.

JAKOB FIŠER

V mesecu decembru se je za vedno poslovil od nas Jakob Fišer, najstarejši član čebelarske družine Rogatec. Rodil se je pred 77. leti v sosednjih Zetalah. Kot kmečki fant je začel tam čebelariti v slamnatih koših in dunajskih panjih. Ko se je priženil

na to stran Donačke gore, je postavil nov čebelnjak in bil prvi v našem okolišu, ki je nabavil moderne AZ-panje za zgled vsem redkim čebelarjem. Bil je soustanovitelj naše čebelarske družine in 53 let njen član ter odbornik. Zato smo mu v imeu čebelarske organizacije podelili diplomo. Mlade čebelarje je vedno opominjal, da ne smejo čebelam nikoli pobrati preveč medu, ker so si ga nanosile predvsem zase. Če nihče ni imel medu, so ljudje dobro vedeli, da ga bodo pri »Lozinšku« dobili.

Skrbnega gospodarja in pridnega čebelarja bomo ohranili v lepem spominu!

Čebelarska družina
Rogatec - Stefancioza

JOZE SEPEC

Prvega februarja smo spremili k večnemu počitku na pokopališče sv. Martina v Podcerkvi čebelarja in mizarskega mojstra Jožeta Sepca iz Starega trga pri Ložu.

Pokojnik se je rodil dne 18. januarja 1894 v Starem trgu pri Ložu.

Že v rani mladosti se je poleg svojega poklica izredno zanimal za marljive čebelice, ki so mu bile tudi v poznejših letih zgled marljivosti in vztrajnosti. Ostal jim je zvest vse do svoje smrti. Njegovo pravo čebelarjenje se je pričelo pravzaprav že po končani prvi svetovni vojni. Na Bloški planoti si je nabavil več čebeljih družin in uredil čebelnjak na domačem vrtu v Starem trgu. Že leta 1927 si je iz prihrankov kupil v Ložu svoj lastni dom, v katerem je živel vse do avgusta 1942, ko so mu ga Italijani požgali obenem s čebelujarkom. Tako je ostal brez domačega krova in svojih ljubljencev. A to ne za dolgo. Vojna se je končala in takoj po osvoboditvi si je zgradil svoj novi dom v Starem trgu in ob njem nov čebelnjak, ki ga je lepo uredil in napolnil s 24 ABZ-panji. Kljub težavam, ki so ga spremljale vse življenje, je ostal zvest svojim čebelicam. Uglednega čebelarja bomo ohranili v lepem spominu, njegovim čebelicam pa želimo, da bi dobile prav tako skrbnega naslednika.

VALENTIN BABNIK

Niso še minili trije meseci, ko smo pokopali njegovega brata Lojzeta, že smo zopet stali 12. novembra 1965 ob odprtem grobu Valentina Babnika, posestnika in čebelarja ugledne Babnikove, p. d. Smodinove družine iz Zg. Šiške. Pokojnik se je rodil 11. februarja

leta 1887, umrl pa je 9. novembra 1965. Dišalo je že po snegu, ko smo ga spremljali na pokopališče pri cerkvi sv. Roka v Dravljah. Nepregledna množica prijateljev in znancev se ni ustrašila deževnega in hladnega vremena in precej dolge poti. Hotela mu je izkazati čast za nje-

gov trdni značaj, saj je bil vse življenje zvest svoji družini in narodu. Tudi čebelarji smo se tega zavedali in bili žalostni, ker se je število sedmih Smodinovih bratov in sedmih znanih čebelarjev spet skrčilo.

Nagrobni govor je imel predsednik ljubljanske čebelarke družine, ki je orisal pokojnikovo grenko, a tudi veselo in lepo življenjsko pot. Zdaj bo gospodaril na pokojnikovem domu sin Jaka. Upamo, da bo stopal po stopinjah svojega očeta in ostal zvest tudi čebelarski organizaciji.

SIMON VOLMAJER

Po kratki in zahrbtni bolezni nas je nepričakovano zapustil v 64. letu starosti dolgoletni čebelar, član in odbornik naše družine Simon Volmajer. Umrl je 16. januarja 1966 v Mariborski bolnišnici, pokopali pa smo ga 19. januarja na pokopališču v Selnici ob

Dravi. — Simon Volmajer se je rodil 26. oktobra 1902 v Vurmatsu na Kozjaku, kjer je že v zgodnji mladosti začel čebelariti. Izučil se je tudi čevljarске obrti in postal samostojen mojster. V Ožbaltu ob Dravi si je zgradil novo hišo in čebelnjak, kjer je čebelaril vse do leta 1960. Takoj po vselitvi v novi dom se je vključil v čebelarsko družino v Ožbaltu in postal njen predsednik. S svojimi izkušnjami je vedno in povsod rad pomagal, posebno še začetnikom z roji. Leta 1960 je moral zaradi gradnje elektrarne Ožbalt zapustiti svoj dom in si spet poiskati novega. Kupil si je hišo v Črešnjevcu pri Fali. Moral jo je spet nanovo urediti. Tudi tu se je vključil v našo čebelarsko družino in že naslednje leto smo ga izvolili v upravni odbor. Vedno se je rad udeleževal naših sej in sestankov, zato smo ga tem bolj pogrešali na zadnjem občnem zboru. O njegovih priljubljenosti je pričal veličasten pogreb, ki se ga je udeležilo ogromno ljudi iz njegovega sedanjega kraja, prav tako pa tudi iz Ožbalta in Vurmata.

Ob odprtem grobu so mu spregovorili zastopniki čebelarske družine iz Ožbalta, Selnice ob Dravi in lovske družine iz Vurmata ter še trije drugi govorniki. Lovci iz Vurmata so mu v slovo izstrelili častno salvo.

POROČILO ZA MAREC

V začetku meseca je bilo zelo toplo in ugodno vreme za čebele. Toplina zraka je bila v raznih krajih večkrat 10—12° C. Čebele so pridno izletavale, prinašale obnožino in ponekod dobro zalegale. Iz več krajev smo dobili obvestila, da so imele družine že 12. marca 3—5 satov zalege.

Vreme se je v začetku druge dekade spremenilo. Postalo je hladneje s snegom, kar je močno vplivalo na razvoj čebel. Zato so se spet stisnile v gručo, matice pa so prenehale zalegati. Proti koncu meseca je postalo precej topleje in čebele so spet začele nabirati obnožino, matice pa zalegati.

Breg-Tržič: Ves mesec je bilo hladno. Čebele so izletavale, vrnile pa se niso, ker je pihal mrzel jug.

Dražgoše: Žafran začel cveteti 7., vrba iva pa 9. marca. Vse cvetje na ivi, ki se je začelo odpirati, je pozeblo.

Žerovnica-Postojna: Mesec marec ni bil ugoden za razvoj družin. Imeli smo večinoma mrzle vzhodne vetrove z dežjem in s snežnimi padavinami.

Rogatec: V februarju so se družine bolj razvijale kakor v marcu.

Selnica ob Dravi: V prvi dekadi je bilo dosti izletov in obnožine. Razvoj je bil zelo dober. Dne 12. marca je zapadel sneg, čebele niso več izletavale. Tudi tretja dekada je bila hladna. Pojavila se je pršica.

Kraj opazovalnice	Donos ali poraba v			Skupno pridobil ali porabil dkg	Srednja mesečna temperatura °C	Dnevi			Sončni sij v urah
	I.	II.	III.			izletni	deževni	s snežno odejo	
	mesečni tretjini dkg								
Breg—Tržič	— 50	— 30	— 50	— 130	+ 7,4	11	5	7	167
Dražgoše—Šk. Loka . . .	— 30	— 40	— 90	— 160	+ 7,0	5	6	16	106
Žerovnica—Postojna . . .	—100	— 90	—140	— 330	+ 2,0	13	7	14	150
Rogatec	—120	— 30	—150	— 300	+ 3,0	15	8	3	103
Lovrenc na Pohorju . . .	— 80	— 75	— 55	— 270	+ 4,5	14	8	4	120
Selnica ob Dravi	— 40	— 45	— 55	— 140	+ 1,0	5	4	3	74
Lovrenc na Drav. polju . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cezanjevci—Ljutomer . .	— 90	— 100	— 70	— 260	+ 3,2	13	9	6	67
Bučkovi—Videm ob Ščavnici	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Prosenjakovci—M. Sobota .	— 40	— 70	—130	— 240	+ 4,9	15	9	4	91
M. Polana—Lendava . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svibnik—Črnomelj	— 50	— 50	— 40	— 140	+ 3,0	14	6	3	83
Iška vas	— 60	— 30	— 90	— 180	+ 3,0	19	8	7	134
Škofije pri Kopru	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pušča—Bistra—Zagreb .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Povpreček	—	—	—	— 215	—	—	—	—	—

APIACTA

MEDNARODNA TEHNIČNA REVIIJA O GOSPODARSTVU IN
ČEBELARSKIH NOVICAH BO IZŠLA V NAJKRAJŠEM ČASU.

Izdala jo bo Mednarodna zveza čebelarških združenj Apimondia. Obsegala bo 4 številke po 48 strani. Izšla bo v 5 jezikih: v angleškem, francoskem, ruskem, nemškem in španskem.

Letna naročnina je za posameznike 4 dolarje, za ustanove in društva, ki niso člani Apimondije, pa 6 dolarjev. Naročnino je treba poslati na naslov:

APIMONDIA, Roma, Corso Vittorio Emanuele No. 101, Italija; lahko pa jo nakažete v devizah svoje dežele na Apimondijine odbore v posameznih državah.

OPOZORILO

Čebelarско društvo Logatec opozarja vse čebelarje, ki nameravajo pripeljati čebele na hojevo pašo na območje občine Logatec, da morajo to prej sporočiti čebelarskemu društvu Logatec, ki jim bo nato odredilo pasišče. Ob prihodu pa morajo predložiti veterinarsko potrdilo o zdravstvenem stanju čebel.

Nadalje opozarjamo, da društvo ne bo dovoljevalo dovoza čebel na pašo, preden ne bodo opazovalne postaje sporočile, da je pričela mediti hoja. Prevaževalce, ki ne bodo upoštevali gornjih navodil, bomo zavrnil. CD Logatec

ČEBELARSKI PREGLEDNIKI

kmalu boste potrebovali tiskovine — potrdila o zdravstvenem stanju čebel za čebelarje-prevaževalce, ki jih ima Zveza v zalogi. Morebitnemu naročilu priložite novih din 0,05 za eno tiskovino.

OBVESTILO

Občinska skupščina Nova Gorica sporoča, da dovoz čebel v vzhodna Brda ni dovoljen, ker se je tam pojavila pršičavost čebel.

PRODAM

6 čebeljih družin v nakladnih panjih. Maticе so lanske. Jože Zitnik, Ljubljana, Samova 4a — Bežigrad. (Na koncu Parmove ulice proti železnici.)

PRODAM

20—30 naseljenih, dobro ohranjenih AŽ-panjev. Janez Rogač, Tišina 64, pošta Tišina v Prekmurju.

PRODAM

vsako količino garantirano čistega čebeljega voska posameznim članom Zveze čebelarških društev. Cena po dogovoru. Pismene ponudbe pošljite na naslov: Adam Jošar, Lucova 37, pošta Petrovci v Prekmurju.

KUPIM

zložljiv čebelnjak za 24 AŽ-panjev. Feri Podraž, Ljubljana, Eipprova 5.

PRODAM

21 naseljenih AŽ-panjev. Martin Mlakar, Ptuj, Zagrebška cesta 80.

KUPIM

15 čebeljih družin. B. Krstić, šef poslovalnice Lesnina, Beograd, Boulevard revolucije 17.

PRODAM

100 kg prvovrstnega zdravega kostanjevega medu za krmljenje na zalego. Naslov pove uprava.

KUPIM

Slovenskega čebelarja letnike 2—7, 11 do 13, 20, 44 in 45. Prof. Šedivý, Maribor, Kamniška 26.